

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS MINISTERIJA

2018 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2019 m. kovo 1 d. Nr.
Vilnius

VADOVO ŽODIS

2018 metai atvertė naują puslapį Lietuvos energetikos istorijoje. Lietuvos Respublikos Seime 2018 m. birželio mėn. patvirtinus **Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją** (toliau – NENS, Strategija) ir 2018 m. gruodžio mėn. Vyriausybei pritarus Strategijos įgyvendinimo priemonių planui, numatytos naujos strateginės energetikos sektoriaus plėtros kryptys ir ambicingi tikslai iki 2030 m., atspindint Lietuvos energetikos sektoriaus viziją – šalies piliečiams užtikrinti patikimą, atsinaujinančią ir aplinkai draugišką energiją už palankiausią kainą.

Prisijungimo prie žemyninės Europos elektros tinklų (synchronizacijos) srityje atliktas didelis įdirbis 2018 metais. Praeitų metų birželio mėn. pasirašytas kertinis susitarimas dėl synchronizacijos tarp Estijos, Latvijos, Lietuvos, Lenkijos ir Europos Komisijos leido pasiekti reikšmingą rezultatą – 2019 metų pradžioje Europos Komisija skyrė finansavimą Baltijos šalių energetikos sistemos synchronizacijos su kontinentinės Europos tinklais (toliau – KET) pirmajam etapui. 2019 metais planuojama pasirašyti synchronizacijos sutartį – tai reiškia, kad Lietuva turės ir prisijungimo sąlygų katalogą – bilietą į žemyninės Europos tinklus.

Vis dėlto Lietuva privalo būti pasiruošusi ir galimoms rizikoms, susijusioms su atjungimu nuo Rytų elektros žiedo BRELL. Šiuo tarpiniu periodu iki synchronizacijos su Vakarų elektros tinklais Lietuva turi visus reikalingus pasirengimo planus, kad tos rizikos būtų eliminuotos arba maksimaliai sumažintos. Sprendžiamas **patikimos generacijos klausimas** – 2018 metais buvo įvardinta Lietuvos generacijos pajėgumų apimtis, o 2019 metų tikslas – sutarti dėl koncepcijos, kaip efektyviausiai tą generaciją pasiekti ir inicijuoti atitinkamus konkursus generacijos adekvatumui užtikrinti.

Lietuva turi ambicingų tikslų **atsinaujinančioje energetikoje**. Pastaruoju metu šioje srityje buvo juntamas sąstingis, tačiau 2018 m., Seimui patvirtinus Strategiją, duotas naujas startas atsinaujinančios energetikos plėtrai. 2018 m. pabaigoje Seimas pritarė Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo ir Elektros energetikos įstatymo pakeitimams, kuriais įtvirtinamas naujas paramos modelis atsinaujinančius energijos išteklius (toliau – AEI) naudosiančių elektrinių skatinimui. Pagal naująją tvarką, parama AEI elektrinėms ir toliau bus skirstoma aukcionų būdu, nes toks metodas leis užtikrinti pačią žemiausią kainą. Žaliosios energetikos aukcionai bus pradėti rengti jau 2019 m. rudenį. Atsinaujinanti energetika prisidės prie vietinės gamybos plėtros ir taip užtikrins ir energetinį saugumą.

Po nelengvų derybų Europos Parlamentas pritarė skirti visą Lietuvos prašomą sumą – 780 mln. eurų – **Ignalinos atominės elektrinės (toliau – Ignalinos AE) uždarymo projektui 2021–2027 m. laikotarpiui**. Mums visiems dirbant bendrai pavyko įtikinti partnerius Europoje, kad savalaikis ir efektyvus elektrinės uždarymas yra ne tik Lietuvos, bet ir Europos rūpestis. Ignalinos AE uždarymo metu kaupiamos geriausios kompetencijos, kurios ateityje galėtų būti naudojamos uždarant ir kitas atominės elektrines. Tai gerina Lietuvos derybines pozicijas su ES valstybėmis narėmis ir veda į konstruktyvesnį dialogą su Europos Komisija.

Šalia Lietuvos kylanti Baltarusijos **Astravo atominė elektrinė (toliau – Astravo AE)** yra pripažinta grėsme mūsų šalies nacionaliniam saugumui. Šio projekto įgyvendinimo metu buvo pažeista ne viena tarptautinė konvencija. 2019 m. vasario mėn. Ženevoje vykusiame Jungtinių Tautų Poveikio aplinkai įvertinimo tarpvalstybiniame kontekste (ESPOO) konvencijos šalių susitikime buvo pripažinta, kad Baltarusija pažeidė net kelis ESPOO konvencijos reikalavimus. Tai reiškia, kad Astravo AE projektas nėra plėtojamas pagal aukščiausius branduolinės energetikos standartus ir pažeidžia tarptautines konvencijas. Siekiant užtikrinti saugumą, atitinkamuose Lietuvos teisės aktuose įtvirtintos nuostatos, kad nuo grėsmę nacionaliniam saugumui keliančios Astravo AE elektros gamybos bandymų pradžios elektra iš Baltarusijos nebegalės patekti į Lietuvos rinką.

2018 m. pabaigoje taip pat buvo priimtas sprendimas dėl suskystintų gamtinių dujų (toliau – SGD) ilgalaikio tiekimo į Lietuvą užtikrinimo. Anksčiau Lietuva turėjo SGD terminalą kaip konkurencingumo įrankį užtikrinant konkurencingas dujų kainas vartotojams, o šiuo metu terminalas „Independence“ įgauna ir didelę tiekimo saugumo užtikrinimo funkciją.

2019 metais ir toliau bus siekiama gilesnės Lietuvos energetikos sektoriaus integracijos į bendrąją Europos Sąjungos (toliau – ES) energetikos rinką ir energetines sistemas, tokiu būdu didinant mūsų šalies energetinį savarankiškumą, saugumą bei konkurencingumą. Taip pat bus imamasi visų įmanomų priemonių telkiant tarptautinę bendruomenę ir stengiantis sustabdyti nesaugiu pripažintą Astravo AE projektą Lietuvos kaimynystėje.

Energetikos ministras

Žygimantas Vaičiūnas

I SKYRIUS STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS KONTEKSTO (APLINKOS) ANALIZĖ

Lietuva siekia užtikrinti gilesnę energetikos sektoriaus **integraciją į bendrąją ES energetikos rinką**, taip pat išnaudoti integracijos į Europos ir globalias energijos išteklių rinkas teikiamus privalumus.

Lietuvai įgyvendinant savo nacionalinius ir regioninius energetinės infrastruktūros projektus, **diversifikuoti energijos išteklių tiekimo keliai ir šaltiniai**. Elektros jungtys su Švedija („NordBalt“) ir Lenkija („LitPol Link“) bei SGD terminalas mažina viso regiono energetinę izoliaciją ir kartu didina jo saugumą.¹ Be to, sukurta bendra Baltijos šalių elektros rinką, veikianti biokuro birža, spartesnė nei planuota atsinaujinančių energijos išteklių plėtra – tai pasiekimai, kurie užtikrino sektoriaus plėtrą energetinės nepriklausomybės ir saugumo kryptimi (1 paveikslas).

1 paveikslas. Energetikos projektai

Tačiau net ir turėdamas jungtis su kitomis sistemomis, Baltijos regionas išlieka bendroje elektros sistemoje IPS/UPS su Nepriklausomų valstybių sandraugos (NVS) šalimis. Todėl įgyvendinamas Baltijos šalių elektros tinklų **desinchronizacijos nuo IPS/UPS ir sinchronizacijos su kontinentinės Europos tinklais projektas**. 2018 m. birželio 28 d. pasiektas Baltijos šalių, Lenkijos ir Europos Komisijos politinis susitarimas dėl tolimesnių veiksmų lėmė, kad 2019 metų pradžioje Europos Komisija skyrė 323 mln. EUR finansavimą projekto pirmajam iš trijų etapų. Finansavimo iš ES gavimas kartu reiškia ir negrįžtamą procesą įgyvendinant projektą.

Baltarusijoje statoma **Astravo AE kelia grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui** bei aplinkai ir visuomenės sveikatai. Tai sąlygoja poreikį imtis atsakomųjų veiksmų, skirtų apsaugoti nuo nesaugios branduolinės elektrinės. 2018 m. spalio 16 d. Energetikos ministerija patvirtino atitinkamus Prekybos elektros energija taisyklių ir Elektros energijos importo ir eksporto tvarkos aprašo pakeitimus, pagal kuriuos nuo elektros energijos gamybos Astravo AE technologinių bandymų pradžios jungiamųjų linijų tarp Lietuvos ir Baltarusijos pralaidumai prekybai bus lygūs 0 MW. Tai reiškia, kad Lietuva nepirks elektros energijos iš Baltarusijos. Taisyklės taip pat numato, kad elektros energijos importas per

¹ Lietuvos energetinis saugumas, http://www.lpk.lt/wp-content/uploads/2016/06/20160613_Lietuvos-energetinis-saugumas_Juozas-Augutis.pdf

jungiamąsias linijas tarp Lietuvos ir Kaliningrado srities dabar esamų pralaidumų ribose galės būti vykdomas tik tokia apimtimi, kuri Kaliningrado srityje gali būti pagaminta ir nesuvartota. Taip bus užkirstas kitas kelias galimam Baltarusijoje pagamintos elektros energijos patekimui į Lietuvos rinką, pasinaudojant atitinkamomis prekybinėmis schemomis su Kaliningrado sritimi.

Gamtinių dujų srityje Klaipėdos SGD terminalas užtikrina gamtinių dujų tiekimo diversifikavimą. Lietuvoje esanti gamtinių dujų infrastruktūra leidžia maksimaliu pajėgumu išnaudoti SGD terminalą, taip pat, esant poreikiui, yra galimybė aprūpinti gamtinėmis dujomis ir Latvijos bei Estijos gamtinių dujų vartotojus. Be to, terminalas sukūrė reikiamas prielaidas atsirasti konkurencijai gamtinių dujų rinkoje, sukuriant galimybę vartotojams veiksmingai derėtis su tiekėjais ir pasirinkti priimtinausią dujų tiekimo šaltinį. 2018 metais SGD dalis Lietuvos dujų suvartojime siekė apie 35-40 proc.

Šiuo metu vykdomas dujotiekio jungties su Lenkija (toliau – GIPL) projektas, kuris leis turėti dar vieną gamtinių dujų šaltinį ir sujungs Lietuvos gamtinių dujų sistemą su Europos gamtinių dujų sistema. Projekto įgyvendinimo rizikų nėra identifikuojama ir projektą numatoma užbaigti 2021 m. pabaigoje.

Naftos importo srityje Lietuva iš bet kurios šalies gali importuoti apie 9 mln. tonų naftos produktų per Klaipėdos terminalą (AB „Klaipėdos nafta“) ir 8 mln. tonų naftos per Būtingės terminalą. Be to, naftos produktams tiekti gali būti panaudotas geležinkelio arba automobilių transportas. Taigi, Lietuva turi visas technines galimybes diversifikuoti naftos ir jos produktų tiekimą.

Šilumos ūkio srityje sėkmingai įgyvendinama Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa (toliau – Programa), kurios tikslas – atsižvelgiant į šalies ir tarptautines aplinkosaugos, energetikos sektoriaus raidos tendencijas ir ekonomikos padėtį, įvertinti ir nustatyti Lietuvos Respublikos šilumos ūkio plėtros prioritetus, tikslus, uždavinius bei jų įgyvendinimo galimybes. Palyginti su 2013 metais šilumos kaina 2018 metais mažesnė apie 34 proc., tvarių, atsinaujinančių ir (ar) vietinių energijos išteklių dalis centralizuoto šilumos tiekimo sistemų kuro balanse sudaro apie 68,6 proc., iki 2018 metų atnaujinta 202,5 km šilumos energijos perdavimo tinklų (trasų), šilumos nuostoliai perdavimo tinkluose sumažėjo iki 15,3 proc., taip pat diversifikuota vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių gamyba.

2018 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Šilumos ūkio ir Energijos išteklių rinkos įstatymų pakeitimai, kurie užtikrino dar skaidresnes šilumos gamybos bei supirkimo procedūras, perkeltiant jas į elektroninę šilumos aukcionų sistemą, o jų administravimą perduodant nepriklausomam trečiajam asmeniui (energijos išteklių biržos operatoriui). Tai ne tik sumažins į šilumos kainą įtraukiamas šilumos aukcionų administravimo sąnaudas, bet ir užtikrins šios veiklos skaidrumą bei teisingą ir skaidrią šilumos gamybos kainą.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano priemonę „Skatinamojo reguliavimo principų įdiegimas energetikos sektoriuje“, Energetikos ministerija kartu su suinteresuotomis institucijomis pradėjo rengti Šilumos ūkio įstatymo pakeitimo koncepciją, nustatančią skatinamojo kainodaros modelio taikymą šilumos ūkio sektoriaus dalyviams.

2018 m. birželio mėn. patvirtinta Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija (NENS) nustatė **ambicingus atsinaujinančios energetikos plėtros tikslus**: iki 2030 metų 45 proc. suvartojamos elektros ir net 90 proc. šilumos energijos bus pagaminama iš AEI, o 2050 metais visa Lietuvoje sunaudojama elektros ir šilumos energija bus gaminama iš atsinaujinančių bei kitų netaršių šaltinių. Todėl jau nuo 2019 metų suplanuota skelbti tarptautinius aukcionus statyti atsinaujinančios energijos generavimo pajėgumus.

Strategijoje taip pat ypatingai svarbus vaidmuo skiriamas **mažajai energetikai ir aktyviam elektros energijos vartotojų išitraukimui į energijos gamybą**. Gyventojams, nusprendusiems patiems pasigaminti sau reikalingą elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių, sudaromos palankios sąlygos bei kuriamos įvairios paramos priemonės. 2019 m. gegužės mėnesį planuojama skelbti kvietimą paramai gauti nedidelių, iki 10 kilovatų (kW) galios saulės elektrinių įsirengimui. Šią paramą galės gauti elektrą savo poreikiams iš saulės šviesos gaminti planuojantys individualių namų savininkai – iš viso iki 2022 m. planuojama išdalinti daugiau kaip 16 mln. eurų ES paramos lėšų. Planuojama, kad iki 2030 metų šalyje turėtų būti ne mažiau kaip 500 tūkst. gaminančių vartotojų.

2018 m. gruodžio 21 d. patvirtintas Energetikos Sąjungos Valdymo sistemos reglamentas. Pagal jį visos ES šalys turės pasirengti nacionalinius integruotus energetikos ir klimato srities veiksmų planus, kurie apims energijos tiekimo saugumo, energijos rinkos, energijos vartojimo efektyvumo, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo bei mokslinius tyrimų, inovacijų ir konkurencingumo klausimus. Tai bus esminė priemonė veiksmingam ir efektyviam užsibrėžtų ES ir nacionalinių tikslų 2030 metams pasiekimui. **Lietuvos nacionalinio integruoto energetikos ir klimato kaitos plano projektas** yra rengiamas, derinamas ir bus pateiktas Europos Komisijai iki 2019 m. gruodžio 31 d.

ANTRASIS SKIRSNIS STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

1 strateginis tikslas. Integruotis į Europos Sąjungos energetines sistemas bei skatinti darnią, konkurencingą ir efektyvią energetikos sektoriaus plėtrą

1 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur.)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimo plane, įskaitant patikslintus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)
1	2	3	4	5	6
01 01	Nacionalinės energetikos strategijos tikslus įgyvendinanti Energetikos ministerijos programa	92 456,0	95 860,0	53 321,20	55,62
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>		85 967,0	86 048,4	44 065,4	51,21
01 87	Valstybės naftos produktų atsargų kaupimas ir tvarkymas	1 170,0	1 170,0	1 170,0	100
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>		—	—	—	—

Asignavimų panaudojimo procento nuokrypis įgyvendinant Nacionalinės energetikos strategijos tikslus įgyvendinančią Energetikos ministerijos programą (panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 55,62 proc.):

- 1. Valstybės biudžeto lėšos, skirtos apmokėti bendrai finansuojamų iš ES fondų lėšų projektų netinkamam finansuoti iš ES fondų lėšų pirkimo ir (arba) importo PVM** (programos kodas 01 001, finansavimo šaltinio kodas 1.1.1.1.2.); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 0 proc. Asignavimų nepanaudojimo priežastys: lėšos buvo numatytos iš biudžeto netinkamo PVM iš ES struktūrinių fondų dengimui. Šios lėšos nėra suplanuotos kaip atskira priemonė. Jos buvo numatytos pastatų valdytojams, kurie dalyvauja pastatų atnaujinimo programoje. Kol kas kompensuoti PVM poreikio nėra, nes vykdomų pastatų atnaujinimo projektų pagal Energetikos ministerijos priemones dar yra ne daug.
- 2. 2014–2020 m. ES techninės paramos bendrojo finansavimo lėšos** (programos kodas 01 001, finansavimo šaltinio kodas 1.2.2.7.2.); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 64,45 proc. Nepakankamo asignavimų panaudojimo priežastys: didžiąją dalį Veiksmų programos administravimo projekto sutaupyto lėšų sudaro lėšos, skirtos darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms. Sutaupymai atsirado dėl neplanuotos darbuotojų kaitos bei nedarbingumo. Kitą dalį sutaupymų sudaro lėšos, skirtos ES investicijų poveikio vertinimo projektui. Sutaupymai atsirado įvykdžius paslaugų viešąjį pirkimą ir įsigijus paslaugas už mažesnę kainą nei suplanuota. Taip pat dalį sutaupymų sudaro lėšos, skirtos projektui informuoti apie Veiksmų programą. Lėšos nepanaudotos dėl užtrukusio komunikacijos paslaugų viešojo pirkimo proceso.
- 3. Lietuvos 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos lėšos:**
  - 3.1. 2014–2020 m. ES struktūrinė parama** (programos kodas 01 001, finansavimo šaltinio kodas 1.3.2.7.1); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 57,45 proc. Pagrindinės asignavimų nepanaudojimo priežastys:
    - dėl užtrukusios projektų įgyvendinimo veiklos (rangovo bankrotas, išipareigojimų nevykdymas laiku), pratęsti mokėjimo prašymų teikimo grafikai, atitinkamai į kitus laikotarpius nukelti išmokėjimai;
    - užsitęsios planavimo, projekto sutarties pasirašymo procedūros, nepaskelbti kvietimai;
    - gauta žymiai mažiau paraiškų su mažesnėmis sumomis nei planuota;
    - užtrukusios viešųjų pirkimų procedūros;

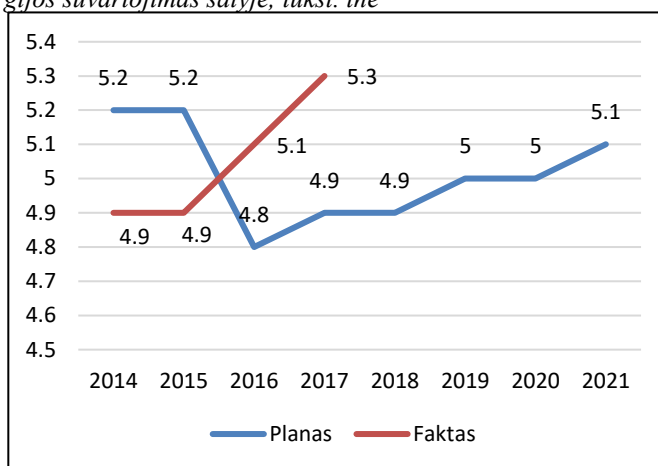
- statybos darbų vėlavimo dėl pavėluoto statybos leidimų gavimo.

3.2. 2014-2020 m. ES techninė parama (programos kodas 01 001, finansavimo šaltinio kodas 1.3.2.7.2); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 67,06 proc. Nepakankamo asignavimų panaudojimo priežastys yra analogiškos nurodytoms 2 punkte (žr. aukščiau).

3.3. Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP) lėšos (programos kodas 01 001, finansavimo šaltinio kodas 1.3.3.1.43); panaudota 1,56 proc. Nepakankamo asignavimų panaudojimo priežastys: asignavimai buvo numatyti naujos 330 kV oro linijos Vilnius–Vilnia–Neris įgyvendinimui. 2018 m. atsižvelgiant į galutinius politinius sprendimus dėl Baltijos šalių sinchronizacijos su KET Lietuvos elektros perdavimo sistemos operatorius pavėlino šios linijos statybų projekto įgyvendinimo pradžios terminą ir nukėlė į 2020 metus.

Efekto vertinimo kriterijus. Galutinės energijos suvartojimas šalyje, tūkst. tne² (kodas E-01-01).

1 grafikas. Galutinės energijos suvartojimas šalyje, tūkst. tne

Metai	2014	2015	2016	2017	2018 ^{*3}	2019	2020	2021
Planas	5,2	5,2	4,8	4,9	4,9	5	5	5,1
Faktas	4,9	4,9	5,1	5,3				

* – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Galutinis energijos suvartojimas Lietuvoje 2017 m., palyginti su 2016 m., padidėjo 4,9 proc. Galutinių vartotojų struktūroje didžiausią dalį užima transporto ir namų ūkių sektoriai, kuriuose 2017 m. buvo suvartota atitinkamai 38,8 ir 27,2 proc. energijos.⁴

Energijos suvartojimas transporto sektoriuje augo dėl nuosekliai augančių krovinių ir keleivių vežimo srautų, augančios sektoriaus pridėtinės vertės bei efektyvios valstybės institucijų kovos su kontrabandinėmis degalų (dizelino) patekimu į šalies teritoriją iš trečiųjų valstybių politikos.

Paslaugų sektoriaus energijos suvartojimas 2017 m., lyginant su 2016 m., išaugo dėl paslaugų sektoriaus plėtos ir didesnės sukurtos pridėtinės vertės.

Pramonės sektoriuje pastebimos technologijų diegimo, darbo našumo didinimo tendencijos, tačiau nežymų šio sektoriaus galutinės energijos suvartojimo augimą lėmė šio sektoriaus plėtra.

Namų ūkių sektoriuje energijos suvartojimas augo dėl gerėjančios gyventojų materialinės padėties (disponuojamos pajamos palyginus su 2016 m. padidėjo 6,9 proc.⁵) ir naujų energijos vartotojų skaičiaus augimo.

Efekto vertinimo kriterijus. Atsinaujinančių energijos išteklių dalis galutinės energijos balanse, proc. (kodas E-01-02).

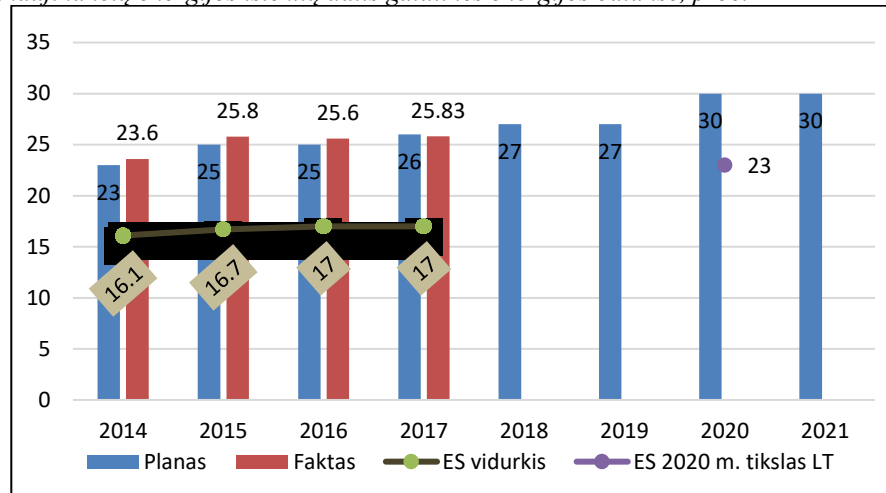
² Sutr. - tona naftos ekvivalentu.

³ Statistiką apie kuro ir energijos balansą Lietuvos statistikos departamentas už praėjusius metus pateikia einamųjų metų antroje pusėje, todėl 2018 m. kuro ir energijos balansas bus žinomas 2019 m. pabaigoje.

⁴ Lietuvos statistikos departamentas. Lietuvos statistikos metraštis 2018. <https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=31620>

⁵ Ibid.

2 grafikas. Atsinaujinančių energijos išteklių dalis galutinės energijos balanse, proc.

Metai	2014	2015	2016	2017	2018*6	2019	2020	2021
Planas	23	25	25	26	27	27	30	30
Faktas	23,6	25,8	25,6	25,83				
ES vidurkis	16,1	16,7	17	17				
ES 2020 m. tikslas LT							23	

* – ataskaitiniai metai

Šaltiniai: Eurostat ir Lietuvos statistikos departamento duomenys

Mūsų šalis ir toliau siekia būti ambicinga AEI srityje ir vykdo nuoseklią AEI plėtrą. AEI (hidroenergijos, vėjo, saulės, geoterminės energijos, kietojo biokuro (malkų ir medienos atliekų, šiaudų), biodujų, biodegalų, atsinaujinančių komunalinių atliekų) naudojimo skatinimas – vienas geriausių sprendimų patenkinti energijos poreikį, saugant gamtą ir jos išteklius. ES šalių tikslas – iki 2020 m. pagaminti iš AEI ne mažiau nei 20 proc. visos Europoje pagaminamos energijos. Lietuvai iki minėto laikotarpio numatyta pasiekti 23 proc.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento paskelbtais duomenimis, **užsibrėžtą 23 proc. tikslą (2020 m.) Lietuva pasiekė jau 2014 m.**, kai AEI dalis bendrame šalies energijos balanse viršijo penktadalį ir sudarė 23,6 proc. 2017 m. šis rodiklis sudarė 25,83 proc. (ES vidurkis – 17 proc.) (2 grafikas).

Lietuvoje AEI gamyba 2017 m., palyginti su 2016 m., padidėjo 10,3 proc. Didžiausią atsinaujinančios energijos potencialą turi kietasis biokuras. 2017 m. didžiausias jo kiekis buvo suvartotas elektrai ir centralizuotai tiekiamai šilumai gaminti (52,5 proc.) bei namų ūkiuose (37,4 proc.).

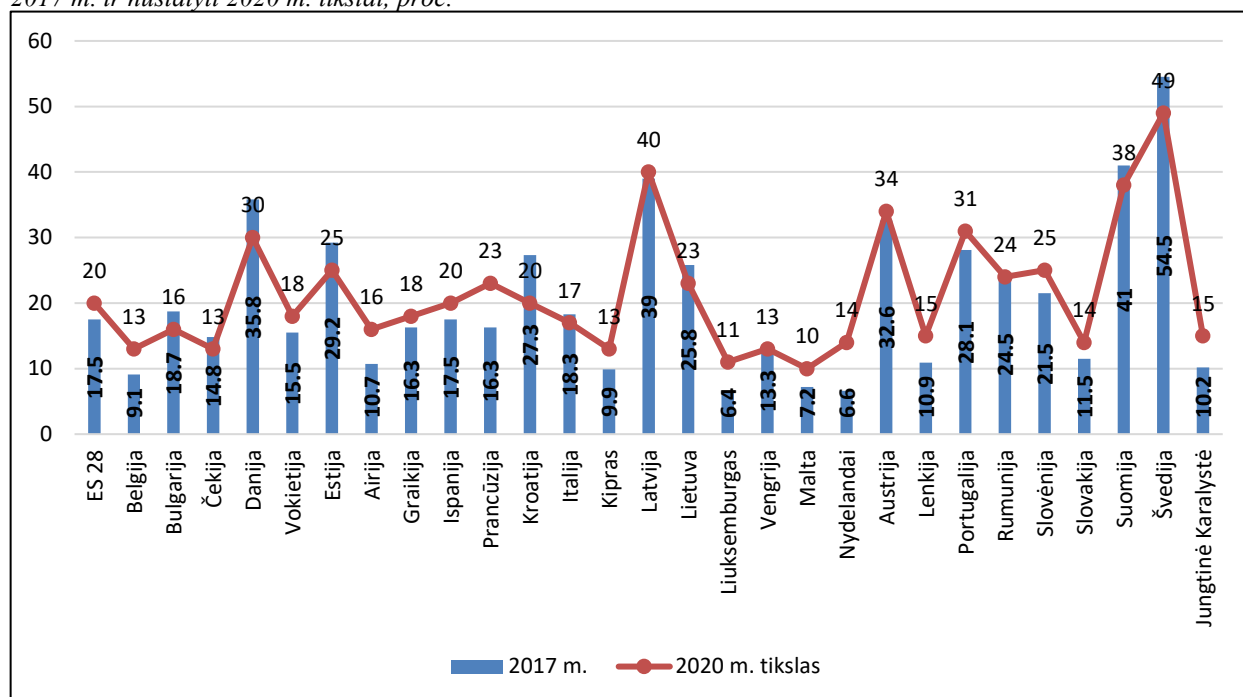
Kasmet plečiasi vėjo jėgainių parkas. 2017 m. Lietuvoje veikė 21 vėjo jėgainių parkas, kuris kartu su mažosiomis vėjo elektrinėmis pagamino didžiausią elektros energijos kiekį per visą šalies vėjo energetikos istoriją. Per metus pagamintos elektros energijos kiekis viršijo 1,3 TWh ir tai sudarė trečdalį visos šalyje pagamintos elektros energijos, arba daugiau kaip 10,6 proc. šalyje suvartotos elektros energijos. Vandens jėgainės 2017 m. pagamino 602,4 mln. kilovatvalandžių elektros energijos, t. y. trečdaliu daugiau nei 2016 m. Atsinaujinančią elektros energiją generuojančios saulės elektrinės 2017 m. pagamino 68 mln. kilovatvalandžių (kWh) elektros energijos, tai yra apie 2,2 proc. daugiau nei 2016 m.⁷

3 grafike matyti ES 28 šalių AEI dalis bendrame galutiniame energijos suvartojime 2017 m. ir nustatyti tikslai 2020 m., proc.

⁶ Statistika dėl AEI dalies galutiniame energijos balanse už praėjusius metus Energetikos ministerijai pateikiama einamųjų metų antrojoje pusėje, todėl 2018 m. AEI dalis bus žinoma tik įpusėjus 2019 m.

⁷ Lietuvos statistikos departamentas. Lietuvos statistikos metraštis 2018. <https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=31620>

3 grafikas. ES 28 šalių atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) dalis bendrame galutiniame energijos suvartojime 2017 m. ir nustatyti 2020 m. tikslai, proc.

Šaltinis: Eurostat duomenys

2 strateginis tikslas. Užtikrinti saugų ir efektyvų Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo procesą ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymą

2 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir ataskaitinių metų Lietuvos Respublikos biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur.)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimo plane, įskaitant patikslintus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)
72 10	Ignalinos programos administravimas Lietuvoje	68 622,0	68 622,0	51 410,10	74,92
Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama		60 803,0	60 803,0	43 811,9	72,06

Asignavimų panaudojimo procento nuokrypis įgyvendinant Ignalinos programos administravimo Lietuvoje programą (panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 74,92 proc.):

1. Valstybės biudžeto lėšos, skirtos apmokėti bendrai finansuojamų iš ES fondų lėšų projektų netinkamam finansuoti iš ES fondų lėšų pirkimo ir (arba) importo PVM (programos kodas 72 010, finansavimo šaltinio kodas 1.1.1.1.2.); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 53,41 proc. Nepakankamo asignavimų panaudojimo priežastys:
  - 1) Ignalinos AE regiono savivaldybėms nepavyko pasiekti planuoto vykdomų energijos efektyvumo didinimo projektų, finansuojamų Ignalinos programos lėšomis, įgyvendinimo tempo dėl užtrukusių darbų pirkimo konkursų (projektai VDH.02 (Visaginas District Heating), VEE.04 (Visaginas Energy Efficiency);

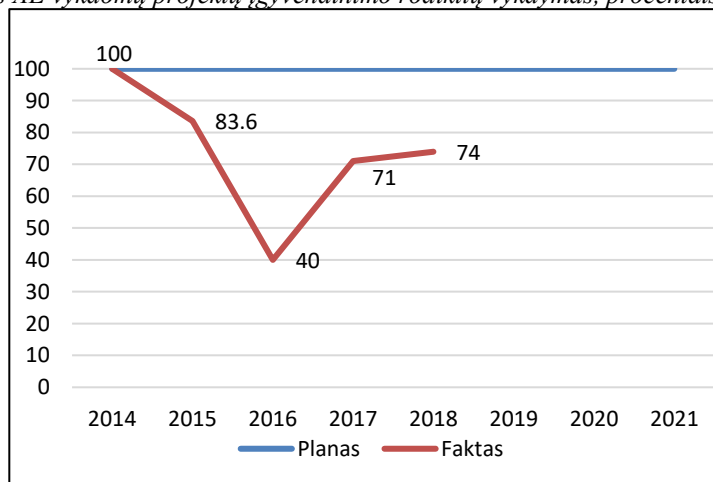
- 2) Ignalinos AE regiono savivaldybėse vyko daugiabučių namų renovavimo darbai (projektai ZEV.01 (Zarasai EnerVizija), IEV.01 (Ignalina EnerVizija), VEV.02 (Visaginas EnerVizija), tačiau iki 2018 m. pabaigos užbaigta tik dalis pastatų, todėl dalis lėšų nebuvo panaudota.

2. ES ir kita tarptautinė finansinė parama. 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. Ignalinos programos lėšos (programos kodas 72 010, finansavimo šaltinio kodas 1.3.3.1.13); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 72,06 proc. Nepakankamo asignavimų panaudojimo priežastys:

- 1) B19/2 projekte (trumpaamžių labai mažo aktyvumo atliekų kapinynas) buvo laikinai sustabdyti darbai po Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos (toliau – VATESI) nustatytų pažeidimų, vyksta darbo projekto koregavimas. Pagal projektą UTS.20 (Utilities and services) 2018 m. įdiegus energijos resursų mažinimo programos priemones buvo panaudota mažiau lėšų negu suplanuota. Pagal PPR (Public Procurement Requirements) projektą pasirašytų sutarčių prekių kaina buvo mažesnė negu suplanuota, užtruko patirtas išlaidas pagrindžiančių dokumentų tikrinimas, todėl dar nekompensuotos 2018 m. III ketv. išlaidos. Projekte MTF (Radioaktyviųjų metalo atliekų apdorojimo įrenginio kompleksas) – dėl vykusio teismo ginčo užsitęsė pirkimo procedūra, statybos darbai nebuvo atlikti laiku, dalį darbų planuojama atlikti 2019 m. Apmokėjimas už 2018 m. pateiktą įrangą perkeltas į 2019 m. (trūko dokumentų pateiktai įrangai). TSO (Technical support organization) vėluoja vykdyti projektą (po VATESI pastabų koreguota galutinė ataskaita derinama su VšĮ Centrine projektų valdymo agentūra (toliau – CPVA)). Projekte NSR.02 (Mažo ir vidutinio aktyvumo trumpaamžių radioaktyviųjų atliekų paviršinis kapinynas) tęsiama FIDIC inžinieriaus paslaugų pirkimo procedūra. Projekte B20 (Bitumuočių atliekų saugyklos modernizavimas) mokėjimai pagal sutartį bus tik 2019 m.;
- 2) Ignalinos AE regiono savivaldybėms nepavyko pasiekti planuoto vykdomų energijos efektyvumo didinimo projektų, finansuojamų Ignalinos programos lėšomis, įgyvendinimo tempo, dėl užtrukusių darbų pirkimo konkursų (projektai VDH.02 (Visaginas District Heating), VEE.04 (Visaginas Energy Efficiency)). Ignalinos AE regiono savivaldybėse vyko daugiabučių namų renovavimo darbai (projektai ZEV.01 (Zarasai EnerVizija), IEV.01 (Ignalina EnerVizija), VEV.02 (Visaginas EnerVizija), tačiau iki 2018 m. pabaigos tik dalis buvo užbaigta, todėl dalis lėšų nebuvo panaudota.

Efekto vertinimo kriterijus: VĮ Ignalinos AE vykdomų projektų įgyvendinimo rodiklių vykdymas, procentais (kodas E-02-01)

4 grafikas. VĮ Ignalinos AE vykdomų projektų įgyvendinimo rodiklių vykdymas, procentais

* – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos, VĮ Ignalinos AE duomenys

Antruoju strateginiu tikslu „Užtikrinti saugų ir efektyvų Ignalinos atominės elektrinės eksploataavimo nutraukimo procesą ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymą“ įgyvendinami Stojimo į ES sutarties protokole Nr. 4 „Dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje“ numatyti įsipareigojimai. Šiam strateginiam tikslui įgyvendinti vykdoma Ignalinos programos administravimo Lietuvoje programa.

2018 m. kovo 27 d. Energetikos ministro įsakymu Nr. 1-75 buvo patvirtintas **Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės (toliau – VĮ Ignalinos AE) veiklos strategijos įgyvendinimo 2018 metų priemonių planas**, pagal kuriame nurodytų rodiklių įgyvendinimą yra skaičiuojamas efekto vertinimo kriterijus „VĮ Ignalinos AE vykdomų projektų įgyvendinimo rodiklių vykdymas, procentais“. 2018 m. šio kriterijaus reikšmė pasiekta iš dalies (4 grafikas), nes užsitęsę projekto „1-ojo ir 2-ojo blokų reaktorių R3 zonos išmontavimas, įskaitant abiejų blokų reaktorių atliekų saugyklos parengimą“ projekto aprašo ir techninės specifikacijos rengimas, kuris bus baigtas patvirtinus R3 zonos nuklidinius vektorius, išsprendus neaiškumus dėl statybos reikalavimų ir reikalavimų branduolinės energetikos objektams taikymo, planuojant statyti naujus objektus Kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo komplekso (projektas B3/4) aikštelėje.

Atliekant daugkartinės priverstinės cirkuliacijos kontūro dezaktyvavimą po atliktų bereagenčio ir lokalinio praplovimų, dezaktyvavimo ataskaita bus parengta 2019 m. I ketv.

Kadangi užsitęsę techninio projekto „Galerijos 174V rekonstrukcija“ derinimas su Lietuvos geologijos tarnyba ir VATESI, sutartį su rangovu šiems rekonstrukcijos darbams atlikti planuojama pasirašyti 2019 m. I pusmetį.

2018 m. buvo išmontuota 18 proc. daugiau Ignalinos AE pirmojo ir antrojo reaktorių blokų įrangos. Kietųjų radioaktyviųjų atliekų buvo apdorota 250 t mažiau negu planuota, kadangi užsitęsę Kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo komplekso (projektas B2/3/4) „karštieji“ (naudojant radioaktyvias medžiagas) bandymai, kuriuos planuojama užbaigti 2019 m.. Sucementuota buvo 76 m³ mažiau negu planuota skystųjų radioaktyviųjų atliekų, nes nebuvo gauta cementavimui reikalingų talpų – statinių. Nutraukus sutartį su rangovu, paskelbtas naujas statinių pirkimo konkursas.

Trumpaamžių labai mažo aktyvumo radioaktyviųjų atliekų atliekyno (projektas B19-2) statyba užtruko dėl laikino darbų sustabdymo dėl VATESI nustatytų pažeidimų susijusių su statybų aikštelės grunto paruošimu, pilnai pašalinti pažeidimus planuojama iki 2019 m. birželio.

Atliekant „karštuosius“ (naudojant radioaktyvias medžiagas) bandymus kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo komplekse (projektas B3/4) nustačius didesnę radioaktyviųjų atliekų esančių saugykloje aktyvumą negu projektinis, atliekami papildomi darbai, susiję G3 atliekų srauto tvarkymo saugos priemonių įgyvendinimu, planuojama užbaigti 2019 m. II ketv.

Vykdamas mažo ir vidutinio aktyvumo trumpaamžių radioaktyviųjų atliekų paviršinio atliekyno (projektas B25) projektą užsitęsę projekto aprašo patvirtinimas Europos Komisijoje, dėl naujos redakcijos Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatymo taikymo dėl pirkimų skaidymo būtinumo ir atitinkamų būtinų pagrindimų parengimo Viešųjų pirkimų tarnybai pagal pasirinktas pirkimų apimtis pateikimo, užsitęsę pirkimo dokumentų derinimo procesas su CPVA.

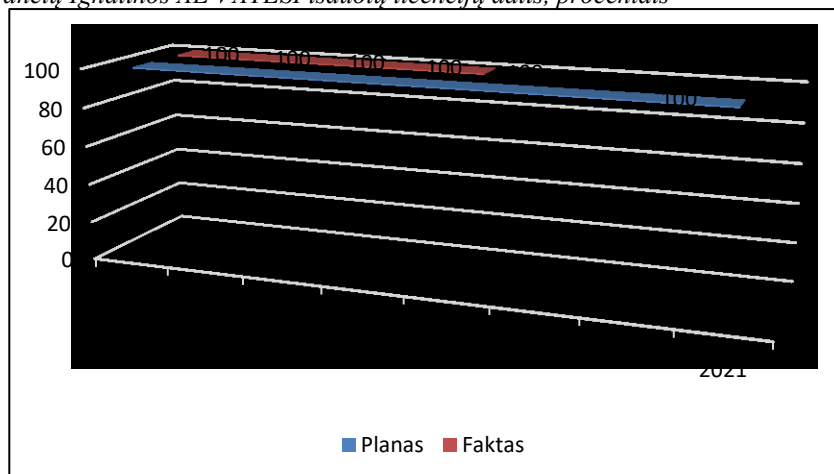
2018 m. iš 1-jo ir 2-jo blokų išlaikymo baseinų iškrauta 4 277 panaudoto branduolinio kuro rinklės, patalpintos į 47 konteinerius (17 proc. daugiau negu planuota) ir išvežtos į naują laikinąją panaudoto branduolinio kuro saugyklą. Iš viso 63,8 proc. panaudoto branduolinio kuro jau yra patalpinta saugyklose. Užtruko finansavimo sprendimo priėmimas iš Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko pusės dėl panaudoto branduolinio kuro konteinerių tvarkymo komplekso įrengimo, todėl vėluoja pirkimo dokumentų rengimas. Reikiamų lėšų skyrimas iš Tarptautinio Ignalinos eksploataavimo nutraukimo rėmimo fondo šiam objektui planuojamas 2019 m. I ketv.

Elektros energijos tiekimo VĮ Ignalinos AE vartotojams schemų optimizavimo projekte užtrukus bendradarbiavimo susitarimo pasirašymui tarp VĮ Ignalinos AE, AB LITGRID ir ESO pasikeitė statybos techninio reglamento reikalavimai ir reikėjo atnaujinti techninę specifikaciją, kuri yra baigiama derinti VĮ Ignalinos AE.

Lėšų panaudojimo optimizavimui VĮ Ignalinos AE atliekamas veiklų vertinimas pagal sistemos „Daryti arba pirkti“ kriterijus, tam, kad būtų priimti sprendimai dėl atrinktų veiklų pirkimo arba atlikimo įmonės jėgomis. Patikslintas veiklų sąrašas susideda iš 36 veiklų. 7 sprendimai dėl veiklų „daryti“, CPVA pritarus, priimti be pirkimo, 3 veikloms sprendimai priimti po pirkimo (vienas – „pirkti“, du – „daryti“), 3 veiklų pirkimai vyksta, 2 pagrindiniai dėl sprendimo be pirkimo rengiami pateikimui CPVA, 21 veiklų pirkimo dokumentai rengiami įmonės viduje arba derinami su CPVA.

Efekto vertinimo kriterijus: Galiojančių Ignalinos AE VATESI išduotų licencijų dalis, procentais (kodas E-02-02)

5 grafikas. Galiojančių Ignalinos AE VATESI išduotų licencijų dalis, procentais

Metai	2014	2015	2016	2017	2018*	2019	2020	2021
Planas	100	100	100	100	100	100	100	100
Faktas	100	100	100	100	100			

* – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos, VĮ Ignalinos AE duomenys

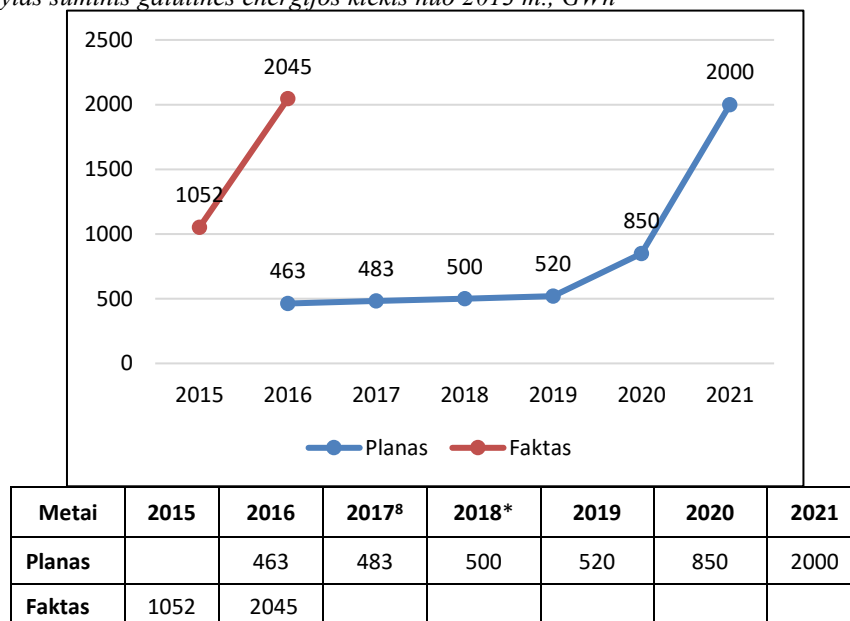
2018 m. pabaigoje VĮ Ignalinos AE turėjo VATESI išduotas licencijas šioms licencijuojamoms veikloms: Ignalinos AE pirmojo energijos bloko eksploatavimas, Ignalinos AE antrojo energijos bloko eksploatavimas, Ignalinos AE panaudoto branduolinio kuro sausojo tipo tarpinio saugojimo saugyklos eksploatavimas, Ignalinos AE sucementuotų skystųjų radioktyviųjų atliekų saugyklos eksploatavimas, Ignalinos AE labai mažo aktyvumo radioktyviųjų atliekų saugyklos (projektas B19-1) eksploatavimas, Ignalinos AE panaudoto branduolinio kuro saugyklos (projektas B1) eksploatavimas, Ignalinos AE labai mažo aktyvumo radioaktyviųjų atliekų atliekyno (projektas B19-2) statyba ir eksploatavimas, mažo ir vidutinio aktyvumo trumpaamžių radioaktyviųjų atliekų paviršinio atliekyno (projektas B25) statyba ir eksploatavimas, kietųjų radioaktyviųjų atliekų išėmimo ir pradinio apdorojimo įrenginio (B2 projektas) eksploatavimas, kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio ir radioktyviųjų atliekų saugyklos (projekto B3/4) eksploatavimas.

VATESI licencijos ir leidimai išduodami asmenims, turintiems pakankamus technologinius, finansinius, vadybos sistemos, žmogiškuosius, avarinės parengties, fizinės saugos, branduolinių medžiagų saugaus laikymo ir vežimo, jų apskaitos ir kontrolės, atitinkančios TATENA ir Euratomo garantijų įgyvendinimo nuostatas, pajėgumus, leidžiančius tinkamai vykdyti licencijuojamos ar leidimais reguliuojamos veiklos sąlygas ir užtikrinti branduolinę saugą. Galiojančios VĮ Ignalinos AE licencijos veiklai su branduolinės energetikos objektais užtikrina tinkamą žmonių ir aplinkos apsaugą nuo žalingo jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio. 2018 metais VĮ Ignalinos AE neįvyko nei vieno incidento, klasifikuojamo pagal tarptautinę branduolinių įvykių skalę kaip pirmo ir aukštesnio lygio, suminė personalinė apšvitosis dozė vienam darbuotojui neviršijo nustatytos 18 mSv ribos, radioaktyviųjų medžiagų išmetimai į orą ir vandenį buvo žymiai mažesni už leidžiamas normas.

II SKYRIUS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

04–01. Kryptis – Inovatyvios ekonomikos ir išmaniosios energetikos plėtra

6 grafikas. Sutaupyta suminis galutinės energijos kiekis nuo 2013 m., GWh

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Sutaupyto suminio galutinės energijos kiekio nuo 2013 m. (GWh) rodiklis 2016 m. viršija planą daugiau nei 4 kartus ir sudaro 2045 GWh. Taigi, 2021 m. numatytas sutaupymo planas – 2000 GWh pasiektas ir viršytas jau 2016 m. Šis pasiekimas įvyko dėl to, kad sėkmingai buvo įgyvendinta daugiabučių pastatų atnaujinimo programa, kuri ir lėmė didžiausius sutaupymus. 2018 m. Energetikos ministerijos atliktų veiksmų visuma energijos taupymo srityje leido pasiekti ir ženkliai viršyti numatytą pagal planą rodiklį.

Įgyvendinant ES energijos vartojimo efektyvumo direktyvos (Nr. 2012/27/ES) nuostatas, Lietuva įsipareigojusi iki 2020 m. sutaupyti apie 11,674 TWh (teravatvalandžių) energijos – maždaug tiek energijos per metus suvartojama Lietuvos elektros sektoriuje. Energetikos ministerija (toliau – Ministerija) įgyvendina šias priemones, prisidedančias prie **energijos vartojimo efektyvumo didinimo, išmanios energetikos plėtos ir biurokratijos mažinimo:**

1. Viešųjų pastatų modernizavimas. Tai svarbus šios Vyriausybės darbas energetikos srityje. Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programoje nustatytas tikslas – iki 2020 m. atnaujinti apie 365 tūkst. kv. metrų centrinės valdžios viešųjų pastatų. Tai leistų šiuose objektuose sutaupyti apie 60 GWh (gigavatvalandžių) metinės pirminės energijos kiekio, tai yra kasmet sutaupyti apie 3 mln. eurų.

Energetikos ministrui įsakymu patvirtintus finansavimo sąlygų aprašą naujai viešųjų pastatų modernizavimo kompleksinei priemonei (pastatų atnaujinimo proceso spartinimui parengta patrauklesnė finansavimo schema, derinant paskolų ir grąžinamosios subsidijos instrumentus), 2018 m. liepos 25 d. Viešųjų investicijų plėtros agentūra (toliau – VIPA) paskelbė kvietimą teikti paraiškas finansuoti valstybei nuosavybės teise priklausančių viešųjų pastatų atnaujinimo projektus. Iki 2019 m. sausio 30 d. pagal 04.3.1-VIPA-T-113 priemonę gautos 7 paraiškos (3,42 mln. Eur sumai), iš kurių: 2 atmestos, 1 patvirtinta (Lazdynų ligoninė), 4 vertinamos.

Vienas svarbiausių kriterijų vertinant paraiškas finansuoti viešųjų pastatų renovaciją – įgyvendinus ją, viešieji pastatai turėtų pasiekti ne mažesnę nei C energinio efektyvumo klasę. Be to, atnaujintuose objektuose

⁸ Informaciją apie 2017 m. pasiektus suminius galutinius energijos sutaupymus Ministerija, vadovaujantis Energijos efektyvumo direktyvos 2012/27/ES reikalavimais, Europos Komisijai pateiks iki 2019 m. balandžio 30 d. Šiuo metu renkama informacija iš atsakingų institucijų apie galutinius energijos sutaupymus.

galutinės energijos sąnaudos turės būti bent 30 proc. mažesnės. Gavę reikalingą pastato atnaujinimui finansavimą ir pasiekę bei viršiję numatytus projektams rodiklius, pastatų valdytojai grąžinamosios subsidijos dalies galės negrąžinti. Tokiu būdu pastatų valdytojai skatinami užtikrinti kokybišką pastatų atnaujinimą, kuris duotų ilgalaikę naudą valstybei.

2. Miestų gatvių apšvietimo modernizavimas. Siekiant įgyvendinti Lietuvos energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslus, Ministerijos įsteigtas Energijos efektyvumo fondas (ENEF)⁹ lėšas investuoja ir į gatvių apšvietimo modernizavimą.

2018 m. Ministerijos atlikti veiksmai paspartino šios priemonės įgyvendinimą ir palengvino pareiškėjams procedūrinę naštą, siekiant finansavimo. Pakeitus atitinkamus teisės aktus, įtvirtinta supaprastinta paraiškos forma miesto gatvių apšvietimo modernizavimo projektams ir supaprastintas jų vertinimas. 2018 m. atnaujintas energijos efektyvumo išankstinis vertinimas parodė, kad gatvių apšvietimo projektai yra finansiškai gyvybingi ir papildomos intervencijos nėra būtinos.

Pasiekti 2018 m. numatyti stebėsenos rodikliai: Jonavoje sumažintos apšvietimo eksploataavimo ir energijos sąnaudos. Remiantis Jonavos raj. savivaldybės administracijos pateikta projekto užbaigimo ataskaita, buvo modernizuota 1500 vnt. šviestuvų, įrengta 235 vnt. naujų šviestuvų. Visų įrengtų ir modernizuotų šviestuvų suminė galia sudaro 118 510 kW. Remiantis skaičiavimais, planuojami elektros energijos sutaupymai po modernizavimo turėtų sudaryti 412 420 kW per metus.

3. Neefektyvių namų ūkių katilų pakeitimas į efektyvesnes technologijas, naudojančias atsinaujinančius išteklius šilumos gamybai. 2018 m. Ministerijos atlikti veiksmai paspartino priemonės įgyvendinimą ir palengvino pareiškėjams procedūrinę naštą, siekiant finansavimo. Ministerija parengė projektų atrankos kriterijus, skirtus namų ūkių paraiškų reitingavimui pagal Ministerijos administruojamą priemonę 04.3.2-LVPA-V-111 „Katilų keitimas namų ūkiuose“. 2018 m. rugsėjo 20 d. 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos stebėsenos komitetas pritarė pakeistiems kriterijams. Siekiant mažinti pareiškėjų administracinę naštą, Ministerija projektų išlaidų kompensavimui taikys fiksuotuosius įkainius. Be to, 2019 m. sausio 17 d. Ministerija patvirtino paramos priemonės „Katilų keitimas namų ūkiuose“ projektų finansavimo sąlygų aprašą, kuriame pateikti reikalavimai ir kriterijai šiai paramai gauti.

2019 m. gegužės mėnesį planuojama skelbti kvietimą gauti paramą neefektyvių biomasę naudojančių šildymo katilų keitimui į efektyvius šildymo įrenginius (biokuro katilus arba šilumos siurblius). Gyventojai galės gauti iki 50 proc. naujo šildymo įrenginio kainos dydžio kompensaciją – iš viso iki 2022 m. bus paskirstyta net 14 mln. eurų ES paramos lėšų. Planuojama pakeisti ne mažiau kaip 4200 įrenginių.

Įgyvendinus šią priemonę, šalyje tikimasi sutaupyti apie 0,22 TWh energijos – tai atitinka maždaug 2 procentus visos per metus Lietuvoje suvartojamos elektros energijos. Šia parama pasinaudoję gyventojai ne tik sutaupys efektyviau pasigaminami šilumos energiją, bet ir prisidės prie aplinkosaugos tikslų, nes nauji šildymo įrenginiai daug mažiau terš aplinką.

4. Energijos suvartojimo reguliavimo prietaisų šilumos vartotojams ir išmanios apskaitos prietaisų dujų, elektros, šilumos, karšto ir geriamojo vandens vartotojams diegimas. Šis projektas yra įtrauktas į 2017 m. rugsėjo 28 d. Strateginių projektų portfelio komisijos patvirtintą strateginių projektų portfelį, jo įgyvendinimas numatomas 2024 m. I ketvirtį. Viena iš priemonių, prisidedančių prie projekto įgyvendinimo, yra 2017 m. liepos 4 d. Seimo priimtas Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 2, 6, 9, 21, 25, 30 ir 37 straipsnių pakeitimo įstatymas, kuriame nustatyta išmaniosios apskaitos sistemos sąvoka, įtvirtinta nuostata, kad Ministerija tvirtina išmaniųjų tinklų ir išmaniųjų energijos apskaitos sistemų plėtros planus ir nustato reikalavimus šiems tinklams ir sistemoms.

NENS numatyta, kad bus diegiamos išmaniosios ir nuotolinės apskaitos ir valdymo sistemos, skatinant naujų paslaugų ir naujų galimybių atsiradimą, taip pat, NENS 42.5.1 punkte numatyta, jog atlikus išmaniųjų elektros energijos apskaitos sistemų diegimo sąnaudų ir naudos analizę, jeigu analizės rezultatai būtų teigiami, iki 2023 m. turi būti įdiegtos išmaniosios elektros energijos apskaitos sistemos visiems vartotojams.

5. Vartotojų skatinimo efektyviau vartoti energiją informacinės kampanijos įgyvendinimas. Siekiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslų, šią priemonę Ministerija įgyvendina Suomijos pavyzdžiu, kuris atskleidė, kad informacinėmis priemonėmis, t. y. vien tik didinant vartotojų sąmoningumą bei keičiant elgseną, gali būti pasiekti ženklūs energijos sutaupymai. Įgyvendinant Energijos efektyvumo didinimo įstatymo 8 straipsnio nuostatas, 2017 m. rugpjūčio 25 d. patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymas Nr. 1-221 „Dėl Energijos vartotojų švietimo ir konsultavimo susitarimų sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, kuriuo buvo detalizuoti energetikos įmonių įpareigojimai sudaryti susitarimus su Ministerija dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo apie energiją taupančias priemones ir

⁹ Ministerija Energijos efektyvumo fondo (ENEF) steigimui skyrė 79,6 mln. eurų iš 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų.

sprendimus, kurie keičia vartotojų elgseną ir įpročius didinant energijos efektyvumą. Per 2018 m. jau 64 energetikos įmonės įsipareigojo šviesti ir konsultuoti energijos vartotojus.

6. Šilumos aukcionai persikelia į atvirą ir skaidrią elektroninę „Baltpool“ biržos sistemą. 2018 m. kovo 29 d. Seimas priėmė Ministerijos parengtus Šilumos ūkio ir Energijos išteklių rinkos įstatymų pakeitimus, kurie užtikrins skaidresnės šilumos gamybos bei supirkimo procedūras. Naujieji įstatymų pakeitimai prisidės didinant konkurenciją šilumos gamybos srityje bei vystant energijos taupymo paslaugų rinką.

Seime priimti įstatymų pakeitimai numato pokyčius esamoje šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų sistemoje. Nuo šiol šilumos supirkimo procedūros bus perkeltos į elektroninę šilumos aukcionų sistemą, kurią administruos nepriklausomas energijos išteklių biržos operatorius „Baltpool“. Naujoji sistema ne tik leis sumažinti į šilumos kainą įtraukiamas šilumos aukcionų administravimo sąnaudas, bet ir užtikrins šios veiklos skaidrumą bei teisingą ir aiškią šilumos gamybos kainą.

7. 2018 m. pradėta įgyvendinti energetikos priežiūros sektoriaus pertvarka. Šiuo metu tęsiamas viešojo sektoriaus efektyvumo didinimo procesas. Vyriausybės programoje yra numatyta optimizuoti viešojo sektoriaus įstaigų veiklą ir tobulinti valstybinę priežiūrą vykdančių institucijų sistemą. 2018 m. lapkričio 14 d. Vyriausybė pritarė Ministerijos siūlymui sujungti Valstybinę kainų ir energetikos kontrolės komisiją (toliau – VKEKK) ir Valstybinę energetikos inspekciją prie Energetikos ministerijos (toliau – VEI). Tokiu būdu bus didinamas veiklos efektyvumas ir optimizuojamas energetikos sektoriaus reguliavimas. Šių institucijų funkcijas perims Valstybinė energetikos reguliavimo tarnyba (VERT) – nepriklausomas reguliuotojas, kuris prižiūrės ir kontroliuos energetikos sektorių. Planuojama, kad naujoji institucija veiklą pradės nuo 2019 metų liepos pradžios.

Abiejų institucijų sujungimas grindžiamas tuo, kad jos vykdo glaudžiai susijusias funkcijas – VKEKK užsiima ekonominiu energetikos rinkos reguliavimu, tuo tarpu VEI specializuojasi techninio energetikos sektoriaus reguliavimo srityje. Abi institucijos atlieka tų pačių reguliuojamos rinkos dalyvių priežiūrą, išduoda energetikos veiklos leidimus bei licencijas, vykdo energetikos įmonių patikrinimus, atlieka techninį bei ekonominį energetikos įmonių investicijų vertinimą ir nagrinėja vartotojų skundus bei ginčus. Reforma leis optimizuoti VKEKK ir VEI veiklą, atsisakant besidubliuojančių funkcijų.

Įsteigus nurodytą daugiasektorinį reguliuotoją VERT, bus sukuriamą reguliavimo institucinė sąranga, kuri padės užtikrinti konkurencingesnę, skaidresnę ir vartotojų lūkesčius atitinkančią rinką bei visuose paslaugų sektoriuose vienodai veiksmingai ginamas vartotojų teises. Taip pat bus užtikrinta labiau prognozuojama, skaidresnė ir stabilesnė verslo aplinka, kurioje bus geriau numanomas, stabilus reguliavimo sprendimų pobūdis ir poveikis. Atitinkamai planuojamas administracinės naštos mažėjimas ir efektyvesnis vieno langelio principo taikymas.

8. Įsteigta VŠĮ Lietuvos energetikos agentūra – pirmasis Lietuvoje energetikos analizės ir kompetencijų centras. 2018 m. liepos mėn. Seimas pritarė Ministerijos siūlymui steigti Lietuvos energetikos agentūrą (toliau – LEA). Naujasis energetikos srities kompetencijų ir duomenų centras veiklą turi pradėti nuo 2019 m. LEA perėmė dviejų likviduojamų valstybės įmonių – Energetikos agentūros ir Lietuvos naftos produktų agentūros – vykdytas funkcijas, taip pat kitas naujas funkcijas, svarbias efektyvaus energetikos sektoriaus funkcionavimui.

LEA kaups, sistemins bei analizuos energetikos sektoriaus duomenis, koordinuos bei prižiūrės atnaujintos NENS įgyvendinimą, administruos energijos vartojimo auditus atliekančių specialistų bei atsinaujinančių išteklių energijos gamybos įrenginius montuojančių specialistų rengimo atestavimą. Naujoji institucija taip pat teiks pasiūlymus, susijusius su moksliniais tyrimais ir eksperimentine plėtra energetikos bei tvarios aplinkos sektoriuose. LEA bus pavesta koordinuoti vėjo energetikos plėtrą Baltijos jūroje bei organizuoti su ja susijusias procedūras – tyrimus bei aukcionus.

Apjungus dvi valstybės įmones, bus užtikrinta efektyvesnė ir kokybiškesnė veikla. Siūlomais pokyčiais bus įgyvendintos ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) rekomendacijos dėl efektyvesnio ir skaidresnio valstybės įmonių veikimo bei didesnės atskaitomybės.

9. Buitiniams vartotojams nuo 2019 m. pradžios atsisakoma perteklinių pažymų prijungiant naujus įrenginius prie elektros tinklų – mažinama biurokratinė našta. 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojo energetikos ministro pasirašyti įsakymai, kuriais supaprastinamos sąlygos vartotojams, prijungiantiems savo elektros ir gamtinių dujų įrenginius prie tinklų. Atsisakius perteklinių pažymų bei procedūrų, vartotojai taupys laiką ir pinigus, prijungdami įrenginius prie tinklų. Atsisakyta dalies VEI patikrinimų ir pažymų¹⁰, prie tinklų prijungiant naujų vartotojų žemos įtampos (iki 1000 voltų (V)) elektros ir žemo slėgio (iki 5 barų) gamtinių dujų įrenginius.

¹⁰ Per kalendorinius metus VEI atliktų patikrinimų ir išduotų pažymų skaičius siekė iki 45 tūkst. vienetų.

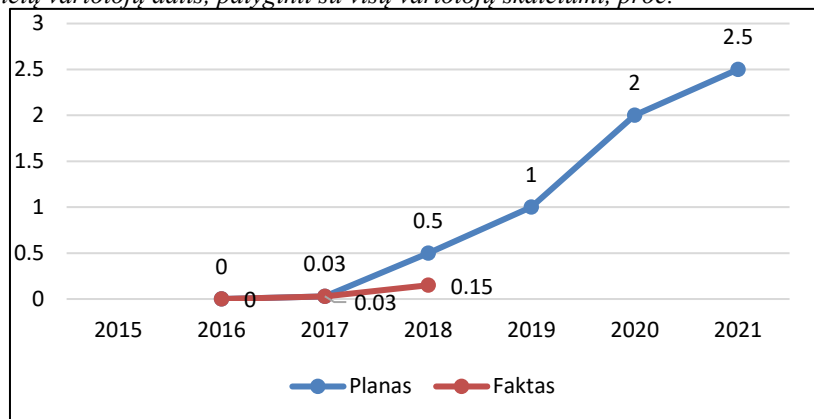
Pagal naująją tvarką, už tinkamą ir saugų tokių įrenginių įrengimą bei prijungimą prie elektros ir dujų skirstomųjų tinklų bus atsakingi šios veiklos atestatą turintys juridiniai ir fiziniai asmenys (rangovai). Jie privalės užtikrinti, kad vartotojo įrenginiai atitiktų projektą bei techninės saugos reikalavimus ir išduoti tai patvirtinančius dokumentus.

Taip pat pagreiktos ir supaprastintos prijungimo prie elektros ir gamtinių dujų tinklų procedūros didiesiems elektros ir dujų vartotojams. Nuo šiol tokie vartotojai galės savo lėšomis įrengti elektros ir gamtinių dujų operatorių tinklus, susijusius su vartotojų įrenginių prijungimu („Fast track“ procedūros). Tikimasi, kad „Fast Track“ procedūra pasinaudos apie 15–30 didžiųjų elektros vartotojų bei apie 10–20 stambiųjų dujų vartotojų per metus. Manoma, kad tai bus nekilnojamojo turto vystytojai, prekybos centrai bei kiti vartotojai. Lanksti „Fast Track“ procedūra suteiks vartotojams daugiau galimybių valdyti prijungimo procesą prie tinklų bei jį sutrumpinti, o tai padės sukurti investuotojams patrauklesnę verslo aplinką.

Ministerija ir toliau sieks palengvinti vartotojų įrenginių prijungimą prie operatorių tinklų procedūras ir reikalavimus bei gerinti rangovų techninę kompetenciją. Nuo 2020 m. numatoma patvirtinti vieningą energetikos darbuotojų sertifikavimo schemą ir nustatyti vienodus jų atestavimo tvarkos reikalavimus.

Šie ir kiti veiksmai leido pasiekti įvertinimą tarptautiniu lygiu – 2018 m. spalio 31 d. Pasaulio bankas paskelbė valstybių verslo sąlygų reitingą „Doing Business 2019“, kuriame Lietuva pakilo per dvi pozicijas – iš 16 į 14 vietą. Kaip ir anksčiau, tam ženkliai įtaką padarė prisijungimo prie elektros tinklų rodiklio „Getting Electricity“ pagerėjimas. Pagal šį rodiklį Lietuva pakilo per 7 pozicijas – iš 33 į 26 vietą ir aplenkė Estiją, Latviją bei Lenkiją. Šis reitingas sudaromas, įvertinant keturis parametrus – procedūrų skaičių, prijungimo laiką, darbų kainą ir tinklo patikimumą. Didžiausią įtaką Pasaulio banko ekspertų vertinimui turėjo supaprastintas naujų verslo vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų procesas, kuris Lietuvoje sutrumpėjo nuo penkių iki keturių procedūrų.

7 grafikas. Gaminančių vartotojų dalis, palyginti su visų vartotojų skaičiumi, proc.

Metai	2015	2016	2017	2018*	2019	2020	2021
Planas		0	0,03	0,5	1	2	2,5
Faktas		0	0,03	0,15			

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Rodiklio nepakankamam pasiekimui įtakos turėjo finansinių paramos priemonių įtvirtinimo procedūros bei ribotas skatinimo priemonių biudžetas. 2018 m. gruodžio 31 d. buvo apie 1150 vnt. gaminančių vartotojų. Rodiklio reikšmė, lyginant su 2017 m. išaugo 5 kartus, kas rodo gaminančių vartotojų intensyvėjimą plėtrą.

Gaminančių vartotojų plėtra prisideda prie aktyvių vartotojų skatinimo, AEI dalies augimo, didina vietinę generaciją, prisideda prie energetinio saugumo.

2018 m. padėti pamatai daugiabučių gyventojams įsirengti elektrines ir tapti gaminančiais vartotojais. Mažosios energetikos, orientuotos į elektros energiją gaminančius vartotojus, plėtra – vienas iš Ministerijos prioritetinių darbų. 2018 m. lapkričio 28 d. Vyriausybė pritarė Ministerijos parengtiems Atsinaujinančių išteklių energetikos ir Elektros energetikos įstatymų pakeitimams, kurie bus svarstomi Seimo 2019 m. pavasario sesijoje (pakeitimų įsigaliojimo terminas – 2019 m. spalio 1 d.) ir kuriais sudaromos palankios galimybės daugiabučių gyventojams tapti elektros energiją gaminančiais vartotojais. Tikimasi, kad

tai papildomai paskatins mažosios žalios ir švarios energetikos plėtrą ir gaminančių vartotojų skaičiaus didėjimą tarp miesto gyventojų.

2019 m. gegužės mėnesį planuojama skelbti kvietimą paramai gauti nedidelių, iki 10 kilovatų (kW) galios saulės elektrinių įsirengimui. Šią paramą galės gauti elektrą savo poreikiams iš saulės šviesos gaminti planuojantys individualių namų savininkai – iš viso iki 2022 m. planuojama skirti daugiau kaip 16 mln. eurų ES paramos lėšų.

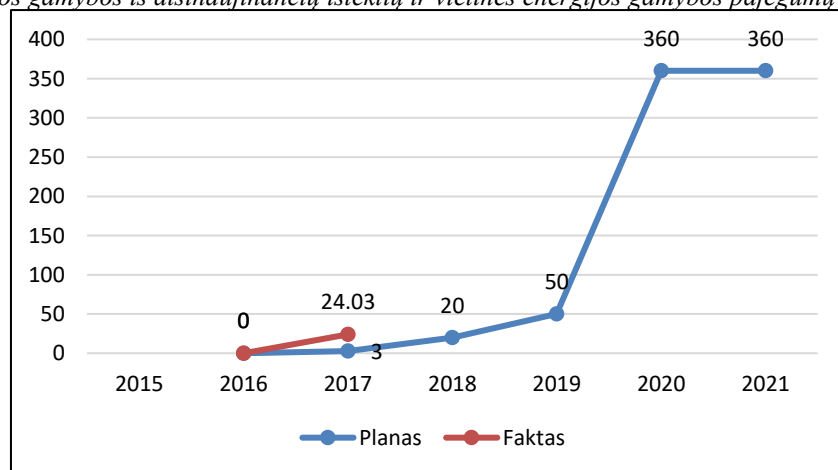
Vienas iš esminių Ministerijos pasiūlymų – sudaryti sąlygas elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminantiems vartotojams gaminti ir vartoti ją geografiškai skirtingose vietose. Tai reiškia, kad tokie vartotojai galėtų pasistatyti elektrinę vienoje vietoje, o joje pagamintą energiją vartoti kitoje vietoje. Iki šiol daugiabučių gyventojai tokias elektrines galėjo įsirengti tik ant daugiabučio namo stogo, tačiau dėl riboto ploto ir kitų techninių apribojimų tokios elektrinės nepagamindavo pakankamai elektros energijos, kad galėtų reikšmingai sumažinti gyventojų sąskaitas už elektrą.

Vyriausybė pritarė, kad gyventojų, kurie nori tapti gaminančiais vartotojais, elektrinės gali būti plėtojamos bei įrengiamos trečiųjų asmenų. Tai reiškia, kad individualaus ar daugiabučio namo gyventojai galėtų įsigyti savo elektros energijos vartojimo poreikius tenkinančią elektrinės įrengtąją galią iš atsinaujinančios energetikos projektus plėtojančių asmenų. Tokioje elektrinėje pagaminama elektros energija būtų patiekama į tinklą, o kiekvienas gyventojas galėtų iš tinklo susigrąžinti sutartą kiekį elektros energijos, sumokėdamas tik tam tikrą nustatytą pasinaudojimo elektros tinklais mokestį. Tokia sistema leis elektros energiją gaminančiais vartotojais tapti ne visam daugiabučiui, o individualiems butų gyventojams nepriklausomai nuo kitų daugiabučio namo gyventojų sprendimo.

Ministerijos parengti teisės aktai numato, kad gaminantiems vartotojams būtų leidžiama įsirengti atsinaujinančius išteklius naudojančias elektrines, kurių įrengtoji galia neviršytų vartotojo objektui suteiktos leistinosios naudoti galios ir nebūtų didesnė kaip 500 kilovatų (kW). Šiuo metu fiziniai asmenys gali įsirengti ne didesnės kaip 10 kW galios elektrines, o juridiniai – 100 kW. Svarbu pažymėti, kad padidinant gaminančių vartotojų bendrą įrengtąją galią, užtikrinama politinė kryptis investuotojams.

Siekiant supaprastinti mažos galios (iki 30 kW) elektrinių įrengimo procedūras, siūloma atsisakyti dalies leidimų bei diferencijuoti elektrinių prijungimo prie elektros tinklų mokestį. Šie pakeitimai sudarys galimybės elektrines įsirengusiems gyventojams greičiau ir pigiau tapti elektros energiją gaminančiais vartotojais.

8 grafikas. Energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių ir vietinės energijos gamybos pajėgumų padidėjimas, MW

Metai	2015	2016	2017	2018* ¹¹	2019	2020	2021
Planas		0	3	20	50	360	360
Faktas		0	24,03				

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Atsižvelgiant į tai, kad AEI srityje 2018 m. nebuvo esminių pokyčių, tikėtina, kad faktinis 2018 m. rodiklis bus artimas siektinai rodiklio reikšmei.

¹¹ Statistika dėl AEI dalies galutiname energijos balanse už praėjusius metus Ministerijai pateikiama einamųjų metų antrojoje pusėje, todėl 2018 m. AEI dalis bus žinoma tik įpusėjus 2019 m.

Efektyvus AEI naudojimas ir plėtra yra vienas iš esminių darnios nacionalinės energetikos strategijos tikslų, kurių įgyvendinimas mažina priklausomumą nuo iškastinio kuro importo, didina energijos tiekimo patikimumą ir mažina šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisiją į atmosferą. Šių išteklių naudojimas mažina energijos gamybos sąnaudas, gerina gyvenamosios aplinkos kokybę, sukuria darbo vietas, taip pat didina užimtumą regionuose ir mažina socialinę atskirtį.

Ministerija aktyviai prisideda prie **vidaus energijos gamybos didinimo, panaudojant vietinius ir atsinaujinančius energijos išteklius:**

1. 2018 m. duotas startas atsinaujinančios energetikos plėtrai – žaliosios energetikos aukcionai bus pradėti rengti jau 2019 m. rugsėjo mėnesį. 2018 m. gruodžio 20 d. Seimas pritarė Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo ir Elektros energetikos įstatymo pakeitimams, kuriais įtvirtinamas naujas paramos modelis atsinaujinančius energijos išteklius (toliau – AEI) **naudojančių elektrinių skatinimui.** Pagal naująją tvarką, parama AEI elektrinėms ir toliau bus skirstoma aukcionų būdu, nes toks metodas leis užtikrinti pačią žemiausią kainą.

Modelis bus finansuojamas Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų (toliau – VIAP) lėšomis ir vartotojams papildomai nekainuos, kadangi nuo 2021 m. daliai AEI gamintojų, gaunančių paramą pagal dabartinę paramos schemą, baigsis skatinamasis laikotarpis ir parama toliau nebebus mokama. Be to, planuojamas nuoseklus paramos atsinaujinančiai energetikai iš VIAP mažėjimas dėl pingančių technologijų ir maksimalaus AEI orientavimo veikti rinkos sąlygomis.

Parama bus skirstoma technologiškai neutralių aukcionų būdu – tai reiškia, kad juose dalyvauti galės įvairias atsinaujinančios energetikos technologijas elektros energijos gamybai naudojančios elektrinės, kurios varžysis tarpusavyje dėl rinkos kainos priedo. Technologiškai neutralūs aukcionai leis atrinkti tik ekonomiškai naudingiausius projektus.

AEI plėtra leis 30 proc. sumažinti elektros energijos importą, bus mažesnė oro tarša (34,7 tonų mažiau išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų, kuri lygi 19 tūkst. automobilių metinei taršai), 2025 m. iš atsinaujinančių išteklių bus pagaminta bent du kartus daugiau elektros energijos nei dabar – nuo 2,4 TWh iki 5 TWh (tiek energijos užtektų beveik 1,4 mln. namų ūkių elektros poreikiams patenkinti) bei bus sukurta mažiausiai 320 naujų darbo vietų.

2. 2018 m. vasario mėn. pradėti parengiamieji darbai dėl išsamių vėjo energetikos plėtros Baltijos jūroje galimybių tyrimų, kurie bus organizuojami Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje (toliau – Teritorija). Aplinkos apsaugos agentūra pateikė Ministerijai valstybinio aplinkos monitoringo bei atitinkamų tyrimų duomenis, kurie padės įvertinti AEI naudojančių elektrinių plėtrą ir eksploataciją Teritorijoje bei nustatyti šių elektrinių įrengtąsias galias.

2018 m. paskelbtas viešasis pirkimas dėl prioritetinių teritorijų identifikavimo jūroje, nustatytas laimėtojas ir pasirašyta paslaugų teikimo sutartis.

2018 m. Ministerijos atlikti veiksmai paspartino vėjo energetikos plėtros galimybių Baltijos jūroje tyrimus, kurių rezultatai leis įvertinti galimybes ir prisidėti prie bendros AEI plėtros Lietuvoje iki 2030 m. Pagal NENS, Lietuva AEI dalį bendrame galutiniame šalies energijos suvartojime iki 2030 m. yra įsipareigojusi padidinti iki 45 proc. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, AEI dalis bendrame šalies energijos balanse 2017 metais siekė 25,83 proc.

3. Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės (toliau - KHAE) penktojo sinchroninio agregato projektas, siekiant užtikrinti rezervavimo ir balansavimo paslaugų teikimą. Viena iš KHAE 5 agregato panaudojimo galimybių galėtų būti galios rezervų paslaugos teikimas po Baltijos šalių sinchronizacijos su KET.

„Lietuvos energijos gamyba“, AB (toliau – Bendrovė) 2018 m. atliko KHAE 5-ojo hidroagregato įrengimo (toliau – Projektas) galimybių studiją įvertinant Projekto komercinį pagrindimą atsižvelgiant į esamas rinkos sąlygas. Galimybių studijos rezultatai parodė, kad Projektas komerciškai nėra atsiperkantis nė vieno modeliuoto scenarijaus atveju, nebent jam būtų skiriamas finansavimas. Baziniu scenarijumi, reikalinga 83 proc. parama investicijai.

Bendrovė yra užsitikrinusi CEF finansavimą ir atlieka dvi papildomas studijas, susijusias su KHAE 5 bloko įgyvendinimo galimybėmis:

1) dėl KHAE 5-o agregato plėtros techninių sąlygų – studijos rezultatai planuojami 2019 m. rugsėjo mėn. viduryje;

2) dėl socio-ekonominio įvertinimo – studijos rezultatai planuojami 2019 m. spalio mėn. Paraleliai Ministerijos prašymu LITGRID AB kartu su Kauno technologijos universitetu atlieka Lietuvos elektros energetikos sistemos adekvatumo vertinimą tikimybinio metodu 2019–2030 m. Galutinę vertinimo ataskaitą planuojama užbaigti iki 2019 m. rugsėjo 19 d.

Ministerija koordinuoja **saugų ir efektyvų Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimą ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymą.**

Per 2018 m. Lietuva sulaukė Europos Parlamento paramos dėl Ignalinos AE uždarymui reikalingo 780 mln. eurų finansavimo po 2021 m. Galutinį sprendimą dėl Ignalinos programos reglamento būsimai daugiametei finansinei programai priims ES Taryba 2019 m.

Ignalinos AE uždarymo darbai vyksta sklandžiai, baigiama įrengti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo infrastruktūra – jau baigti įrengti ir veikia šeši objektai iš devynių. Į laikinąją saugyklą perkelta beveik pusė (88 iš 190) konteinerių su panaudotu branduoliniu kuru (2018 metais planas viršytas perkeltant 47 vietoje suplanuotų 40 konteinerių). Iki 2018 m. pabaigos buvo išmontuota virš 30 proc. įrangos. Pradėta rengtis svarbiausiems bei technologiškai sudėtingiausiems darbams – dviejų buvusių galingiausių pasaulyje reaktorių išmontavimui.

Taip pat Ministerija vykdo šiuos veiksmus:

1) Priemonių, mažinančių Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo proceso išlaidas, įgyvendinimas siekiant efektyviau panaudoti 2014–2020 m. ES numatytą paramą. 2018 m. Ministerija vykdydama VĮ Ignalinos AE savininko teises ir pareigas suderino ir patvirtino VĮ Ignalinos AE veiklos strategiją ir VĮ Ignalinos AE veiklos strategijos įgyvendinimo 2018 metų priemonių planą, kuriuose nustatė šias priemones, mažinančias Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo proceso išlaidas:

1. **Įgyvendinti įmonės organizacinės struktūros keitimus.** Ignalinos AE nuo 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojo įmonės organizacinės struktūros pakeitimas, kurio tikslas – transporto ir ūkinės veiklos valdymo centralizavimas, komercinės veiklos perdavimas į Materialinių vertybių valdymo skyrių bei galutinis išmontavimo veiklos, remonto ir techninės priežiūros darbų centralizavimas. Įgyvendinant pakeitimą, darbuotojų poreikis sumažėjo 38 darbuotojais, iš jų atleista 23 darbuotojai, 15 darbuotojų perkvalifikuoti ir perkelti į kitas neužimtas pareigas įmonėje.

Nuo 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojo įmonės organizacinės struktūros pakeitimas, kurio tikslas – po eksploatacinių ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo funkcijų optimizavimas, betarpiškai su tuo susijusių kitų padalinių pertvarkymas bei VĮ Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros (toliau – RATA) prijungimas prie IAE struktūros. Ignalinos AE perėmė visą RATA patikėjimo teise valdomą turtą, reikalingą perimtoms funkcijoms vykdyti, taip pat teises ir pareigas. 10 buvusių RATA darbuotojų po RATA reorganizavimo tęsia darbo santykius Ignalinos AE. Įgyvendinant pakeitimą planuojama, kad iki 2019 m. pabaigos personalo optimizavimas palies 55 darbuotojus, iš jų bus atleidžiami 48 darbuotojai, 7 darbuotojai perkvalifikuojami ir perkelti į kitas neužimtas pareigas įmonėje.

2. **Mažinti veiklos sąnaudas:**

- 2.1. **Vykdam atskirų Ignalinos AE veiklų pirkimo procedūras „daryti arba pirkti“** sprendimui priimti. Ministerija kartu su Viešąja įstaiga Centrine projektų valdymo agentūra (toliau – VŠĮ CPVA) bei Ignalinos AE pasirašė projekto ADA.18 finansavimo sutartį, kurioje Ignalinos AE įsipareigojo tęsti įmonės veiklos vertinimo darbus pagal „daryti arba pirkti“ analizę. Atlikta visų įmonės veiklų, kurias „Daryti arba pirkti“ požiūriu bus racionalu nagrinėti, analizė. Tam tikros veiklos atrinktos tolesnei analizei ir sprendimo „Daryti arba pirkti“ priėmimui, kitoms nustatyti rizikos lygiai ir pirkimo biudžetai.

- 2.2. **Taupant energetinius resursus.** Įmonė 2018 m. sausio – gruodžio mėn. sunaudavo 17,7 proc. mažiau energijos lyginant su 2016 m. to paties laikotarpio planu. Elektros ir šilumos energijos sunaudojimui mažinti Ignalinos AE 2018 m. skystųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo komplekse pakeitė pasenusius ventiliatorius naujais, dviejuose energetiniuose blokuose atliko ventiliacijos sistemų optimizavimo darbus, nutraukė trijų dyzelinių generatorių eksploatavimą, kompresorinėje nutraukė technologinės įrangos eksploatavimą.

2) Derybos dėl Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo finansavimo ES lėšomis po 2020 m., užtikrinant adekvatų Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo finansavimą ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymą.

2019 m. sausio 17 d. plenariniame posėdyje Europos Parlamentas (toliau – EP) pritarė EP pranešėjos Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo finansavimo klausimais Rebeccos Harms pranešimui dėl Ignalinos programos reglamento projekto, kuriuo kitoje ES daugiametėje finansinėje programoje Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimui siūloma skirti tiek, kiek ir prašo Lietuva – 780

mln. eurų. EP taip pat pritarė pranešėjos siūlymui ir toliau išlaikyti dabartinį ES finansavimo lygį, kai ES finansuoja 86 proc. Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektų vertės, o likusią dalį – Lietuva. EP taip pat pritarė pranešėjos nuomonei, jog ES turėtų prisidėti prie ilgalaikio Ignalinos AE panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų saugojimo giluminiam atliekyne klausimo sprendimo, ir pasiūlymui pradėti konsultacijos dėl galutinio panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų sutvarkymo finansavimo iš Ignalinos programos būsimose ES daugiametėse finansinėse programose.

Nuosekli EP parama Lietuvos planuojamam Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo biudžetui rodo, kad intensyvūs derybiniai veiksmai duoda rezultatų¹². Kartu reikšmingas ir pasiektas progresas ieškant bendro sutarimo su Europos Komisija: dėl finansinių poreikių apimties iš esmės sutariama, tačiau lieka suderinti ES įsipareigojimų išdėstymą laike.

Galutinį sprendimą dėl Ignalinos programos reglamento būsimai daugiametei finansinei programai priims ES Taryba, o EP nuomonė yra patariamoji, tad Lietuva ir toliau tęs aktyvias derybas, kad 2021–2027 m. būtų užtikrintas reikiamas finansavimas suplanuotiems Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo darbams nepertraukiamai tęsti ir nustatytos palankios šio finansavimo teikimo sąlygos.

---

¹² Svarbu paminėti, kad 2018 m. vyko intensyvus pasiruošimas ir derybos dėl Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo finansavimo ES lėšomis po 2020 m.:

1) Vyko aukšto lygio susitikimai su ES šalių narių pareigūnais, kurių metu buvo pristatoma Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo pažanga bei argumentuotas finansavimo poreikis darbams nepertraukiamai tęsti po 2020 m., siekiant palaikymo Lietuvai derantis dėl finansavimo būsimoje ES daugiametėje finansinėje programoje;

2) Vyko aukšto lygio oficialus susirašinėjimas su EK pareigūnais dėl ES paramos Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimui kitoje daugiametėje finansinėje programoje;

3) Vyko užsienio ambasadų diplomatų vizitai į Ignalinos AE, kurių metu jie buvo supažindinti su eksploatavimo nutraukimo projektų eiga ir finansavimo poreikiu darbams tęsti po 2020 m., siekiant šalių palaikymo Lietuvai derantis dėl finansavimo būsimoje ES daugiametėje finansinėje programoje;

4) Rengta ir platinta informacinė–derybinė dalomoji medžiaga, pristatanti Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo pažangą, Lietuvos poziciją ir derybinius argumentus dėl reikalingo ES finansavimo po 2020 m. užtikrinimo bei galimas rizikas esant nepakankamam finansavimui;

5) Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarime pritarta ne mažesnio kaip esamo vidutinio Lietuvos nacionalinio finansavimo Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektams lygio (14 proc.) išlaikymui, siekiant sustiprinti Lietuvos derybines pozicijas pademonstruojant gerą valią ir geranorišką politinį įsipareigojimą tam, kad būtų užtikrinta adekvati ES parama būsimosiose daugiametėse finansinėse programose;

6) Vyko EP Biudžeto kontrolės komiteto delegacijos vizitas Ignalinos AE. Vizito tikslas – įvertinti Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo progresą bei ES finansinės paramos panaudojimo efektyvumą. Delegacijai pristatyta Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo pažanga, kurią pasiekti leido stabilus ES ir nacionalinis finansavimas bei glaudus bendradarbiavimas, aptarti svarbiausi ateities darbai, akcentuojant, kad jiems vykdyti būtina nenutrūkstama tolesnė ES parama;

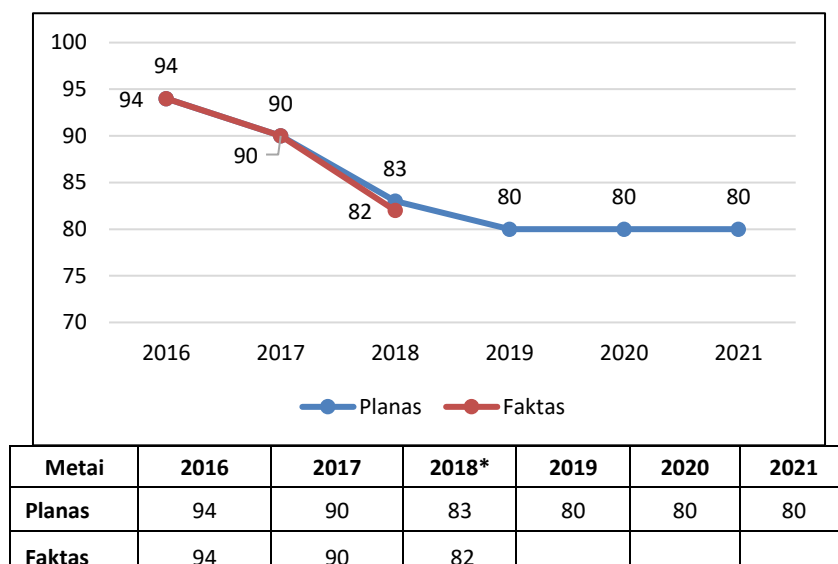
7) Suorganizuotas EP narės ir pagrindinės pranešėjos Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo būsimoje ES daugiametėje finansinėje programoje klausimu, Žaliųjų/ELA grupės narės Rebeccos Harms vizitas Ignalinos AE, kuriame taip pat dalyvavo Europos Komisijos Energetikos generalinio direktorato Branduolinės energijos, saugos ir ITER departamento direktorius Massimo Garribba, kiti EK ir Lietuvos institucijų pareigūnai;

8) Intensyviai bendradarbiauta su R. Harms ir jos komanda pranešimo dėl Ignalinos programos reglamento rengimo metu;

9) Metų eigoje rengtos Lietuvos pozicijos Tarybos branduolinių klausimų darbo grupės posėdžiams dėl Ignalinos programos reglamento projekto, teiktos pastabos ir komentarai atnaujintoms Ignalinos programos reglamento projekto versijoms;

10) Vyko techniniai–ekspertiniai susitikimai su EK atstovais, ES Tarybai pirmininkaujančios šalies atstovais, siekiant sutarimo dėl Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo finansavimo poreikio ir jo išdėstymo laike bei Lietuvai palankių Ignalinos programos reglamento nuostatų formulavimo.

9 grafikas. Ignalinos programos lėšomis finansuojamo VI Ignalinos atominės elektrinės darbo užmokesčio fondo sumažinimas, palyginti su Galutinio Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo plano darbo užmokesčio fondu, proc.

*n – ataskaitiniai metai

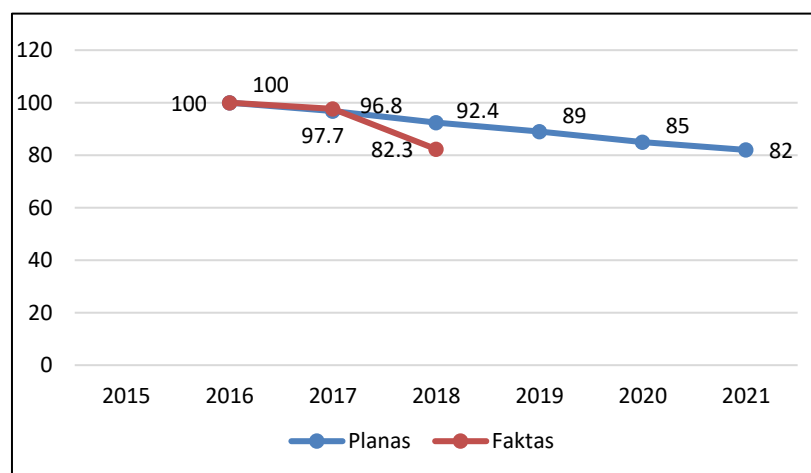
Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Atsižvelgiant į tai, kad galiojantis Galutinis Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo planas nenumato Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo veiklos / procesų optimizavimo priemonių, nukreiptų į neefektyvių procesų, veiklos etapų eliminavimą, nuo 2016 m. Ignalinos AE pavesta mažinti veiklos išlaidas. Šiam tikslui pasiekti Ignalinos AE kasmet vertinami įmonės valdymo, tai yra pagrindiniai ir palaikomieji procesai, bei vykdomi organizaciniai pakeitimai. Pavyzdžiui, nuo 2016 m. įmonėje buvo pertvarkyti išmontavimo procesai, centralizuotos įmonėje vykdomos remonto funkcijos. Šių procesų optimizavimo metu buvo atsisakyta dalies pareigybių (3 lentelė).

3 lentelė. Ignalinos AE pareigybių skaičiaus mažėjimas nuo 2016 m.

Įmonės veikla / procesas	Pareigybių skaičius		
	Iki organizacinės struktūros pakeitimo	Po organizacinės struktūros pakeitimo	Skirtumas
Išmontavimas	333	282	51
Remontas	500	400	100

10 grafikas. Ignalinos atominės elektrinės energijos išteklių (elektros ir šilumos) kiekio sunaudojimas, palyginti su 2016 m., proc.

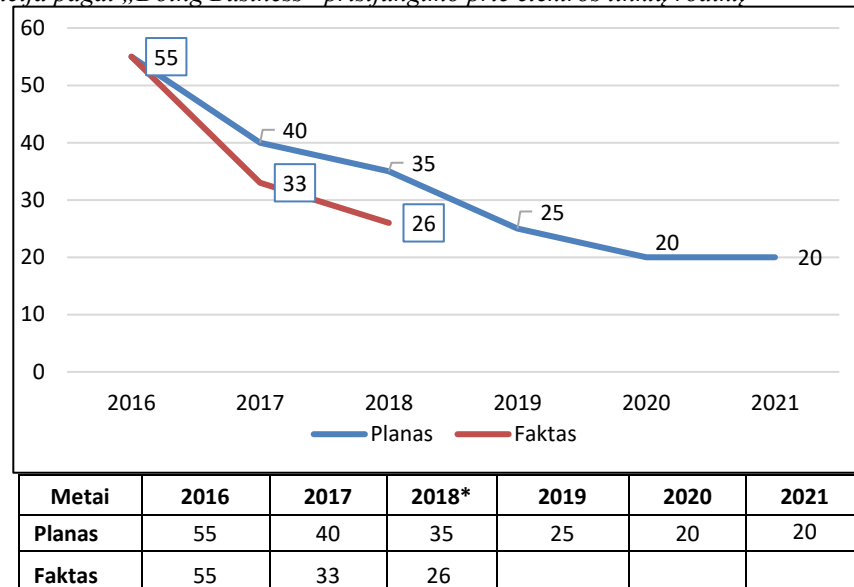
*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

2018 metais energijos išteklių sunaudojimo rodiklio reikšmei įtakos turėjo vykdomos energijos taupymo priemonės ir tai, kad dar nepradėta kietųjų radioaktyvių atliekų tvarkymo ir saugojimo komplekso (projektas B234) pramoninė eksploatacija, t. y. kompleksas dirba dar nepilnu pajėgumu, todėl elektros ir šilumos sunaudojimas jame mažesnis nei planuota.

04–02. Kryptis – Verslo sąlygų ir investicinės aplinkos gerinimas, vartotojų teisių apsaugos stiprinimas

11 grafikas. Pozicija pagal „Doing Business“ prisijungimo prie elektros tinklų rodiklį

* – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Pasaulio banko (angl. The World Bank) duomenys

2018 m. spalio 31 d. Pasaulio bankas paskelbė valstybių verslo sąlygų reitingą „Doing Business 2019“, kuriame Lietuva pakilo per dvi pozicijas – iš 16 į 14 vietą. Kaip ir anksčiau, tam ženkliai įtaką padarė prisijungimo prie elektros tinklų rodiklio „Getting Electricity“ pagerėjimas. Pagal šį rodiklį Lietuva pakilo per 7 pozicijas – iš 33 į 26 vietą ir aplenkė Estiją, Latviją bei Lenkiją. Šis reitingas sudaromas, įvertinant keturis parametrus – procedūrų skaičių, prijungimo laiką, darbų kainą ir tinklo patikimumą.

Ministerijos veikla prisidėjo prie Lietuvos pažangos Pasaulio banko reitinge. Vienas iš svarbiausių Ministerijos prioritetų – sukurti sklandžią ir lanksčią vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų sistemą. Tiek verslui, tiek buitiniams vartotojams ir toliau kuriamos tokios sąlygos, kurios padės taupyti jų laiką ir pinigus.

Didžiausią įtaką Pasaulio banko ekspertų vertinimui turėjo supaprastintas naujų verslo vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų procesas, kuris sutrumpėjo nuo penkių iki keturių procedūrų. Šiandien verslo vartotojui elektros įrenginių prijungimo momentu nebūtina sudaryti elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarties su nepriklausomu tiekėju. Tuo laikotarpiu jam yra užtikrinamas garantinis elektros energijos tiekimas, o sutartį su nepriklausomu tiekėju vartotojas gali sudaryti vėliau.

2017 m. pabaigoje energetikos ministras patvirtino naujus elektros energijos vartotojų ir gamintojų prijungimo prie elektros tinklų tvarkos pakeitimus. Nuo penkių iki trijų darbo dienų sutrumpintas prijungimo sąlygų išdavimo terminas tiems vartotojams, kurių elektros įrenginių leistinoji naudoti galia neviršija 250 kW. Taip pat nustatyta, kad tais atvejais, kai elektros įrenginių įrengimo ar rekonstravimo darbų projektą bei sąmatą rengs skirstomųjų tinklų operatorius, prijungimas prie elektros tinklų nuo 85 kalendorinių dienų sutrumpės iki 60 kalendorinių dienų.

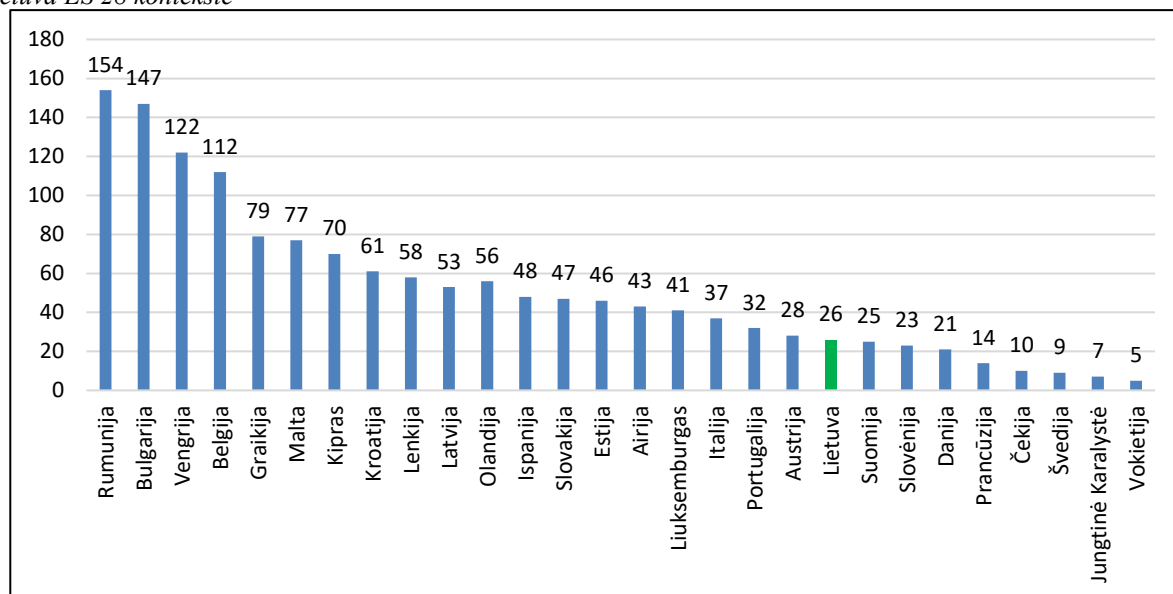
Ministerija dar šiemet planuoja atsisakyti didžiosios dalies Valstybinės energetikos inspekcijos (VEI) patikrinimų ir pažymų išdavimo, prijungiant naujų vartotojų įrenginius prie tinklų. Pagal naują tvarką nuo 2019 m. sausio 1 d. atestuotos įmonės ir asmenys, turintys įrenginių įrengimo veiklos atestatą, įrengdamos elektros energetikos įrenginius, privalės užtikrinti jų techninę saugą.

Visi aukščiau išvardinti pokyčiai šiemet į reitingą įtraukti nebuvo, bet tikimasi, kad kitąmet jie prisidės prie dar geresnių Lietuvos pozicijų „Getting Electricity“ reitinge. Nuosekliai vykdomi pokyčiai

elektros energetikos sektoriuje padės Lietuvai pakilti kitų metų Pasaulio banko „Doing Business 2020“ reitinge.

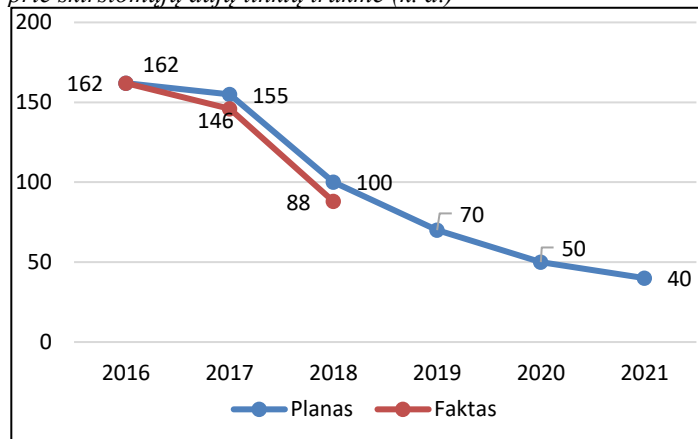
12 grafike matyti Lietuvos pozicija ES 28 valstybių narių kontekste pagal prisijungimą prie elektros tinklų.

12 grafikas. Pasaulio banko „Doing Business“ reitingo duomenys: prisijungimas prie elektros tinklų, 2019 m. Lietuva ES 28 kontekste

Šaltinis: Pasaulio banko (angl. The World Bank) duomenys

13 grafikas. Prijungimo prie skirstomųjų dujų tinklų trukmė (k. d.)

Metai	2015	2016	2017	2018*	2019	2020	2021
Planas	–	162	155	100	70	50	40
Faktas	214	162	146	88			

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

2018 m. prijungimo prie skirstomųjų dujų tinklo trukmė sudarė 88 kalendorines dienas ir, palyginus su 2017 m., sutrumpėjo 58 dienomis – 2018 m. plano rodiklis buvo pagerintas. Šį pasiekimą nulėmė įsigalioję energetikos ministro įsakymai, kuriais supaprastinamos sąlygos vartotojams, prijungiantiems savo elektros ir gamtinių dujų įrenginius prie tinklų. Atsisakius perteklinių pažymų bei procedūrų, vartotojai taupys laiką ir pinigus, prijungdami įrenginius prie tinklų.

Nuo 2019 m. sausio 1 d. atsisakyta dalies VEI patikrinimų ir pažymų, prie tinklų prijungiant naujų vartotojų žemos įtampos (iki 1000 voltų (V)) elektros ir žemo slėgio (iki 5 barų) gamtinių dujų įrenginius. Pagal naują tvarką, už tinkamą ir saugų tokių įrenginių įrengimą bei prijungimą prie elektros ir dujų skirstomųjų tinklų bus atsakingi šios veiklos atestatą turintys juridiniai ir fiziniai asmenys (rangovai). Jie

privalės užtikrinti, kad vartotojo įrenginiai atitiktų projektą bei techninės saugos reikalavimus ir išduoti tai patvirtinančius dokumentus.

Elektros ir (ar) gamtinių dujų įrenginius įrengiantys atestuoti rangovai įpareigojami turėti profesinės civilinės atsakomybės draudimą, kuris garantuos žalos atlyginimą vartotojams ir (ar) tretiesiems asmenims. Nustatyta, kad žemų parametrų elektros ir gamtinių dujų įrenginius, elektros ir gamtinių dujų įrengimo veiklos atestatus turinčius asmenis VEI pasirinktinai tikrins (kontroliuos) vertinant skirstomųjų tinklų operatorių pateiktus duomenis apie įrengtus elektros ir gamtinių dujų įrenginius.

Taip pat pagreitintos ir supaprastintos prijungimo prie elektros ir gamtinių dujų tinklų procedūros didiesiems elektros ir dujų vartotojams. Nuo šiol tokie vartotojai galės savo lėšomis įrengti elektros ir gamtinių dujų operatorių tinklus, susijusius su vartotojų įrenginių prijungimu („*Fast-track*“ procedūros). Tikimasi, kad „*Fast Track*“ procedūra pasinaudos apie 15–30 didžiųjų elektros vartotojų bei apie 10–20 stambiųjų dujų vartotojų per metus. Manoma, kad tai bus nekilnojamojo turto vystytojai, prekybos centrai bei kiti vartotojai. Lanksti „*Fast Track*“ procedūra suteiks vartotojams daugiau galimybių valdyti prijungimo procesą prie tinklų bei jį sutrumpinti, o tai padės sukurti investuotojams patrauklesnę verslo aplinką.

Taip pat patobulinta naujų gyvenamųjų namų kvartalų elektrifikavimo ir dujų fiksavimo tvarka – nuo šiol skirstomųjų tinklų operatoriai turi teisę vykdyti išankstinę skirstomojo tinklo plėtrą. Tokiu būdu bus sukuriama lengvesnė sąlyga konkrečiame kvartale planuojantiems įsikurti asmenims prisijungti prie elektros ir dujų skirstomųjų tinklų. Teisės aktų pakeitimai leis efektyviau ir greičiau įrengti bei pertvarkyti mažo slėgio antžeminius dujotiekius (iki 5 barų) bei dujų slėgio dujų sistemas (iki 30 milibarų) gyvenamuose pastatuose – nuo šiol bus galima atlikti šių dujotiekių jungtinį stiprumo ir sandarumo bandymus. Šiuo metu tokius bandymus buvo galima atlikti tik iki 2 barų slėgio dujotiekiams.

04–04. Kryptis – Infrastruktūros jungčių su ES plėtra

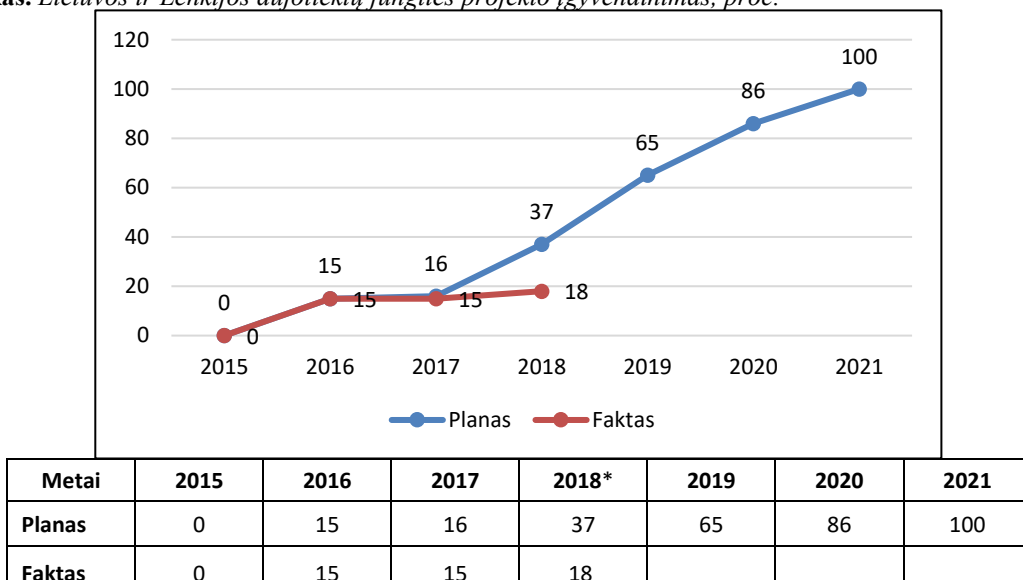
Ministerija ženkliai prisideda prie **Lietuvos strateginės ekonominės infrastruktūros plėtojimo**. Abu šia kryptimi įgyvendinami Ministerijos projektai buvo įtraukti į 2017 m. rugsėjo 28 d. Strateginių projektų portfelio komisijos patvirtintą strateginių projektų portfelį:

1. Lietuvos ir Lenkijos dujotiekių jungties (GIPL) statybų projektas.
2. Papildomos elektros jungties su Švedija tikslingumo vertinimo atlikimas ir, atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, statybų projekto įgyvendinimo pradžia.

2016 m. ir 2017 m. GIPL projekto įgyvendinimo rodiklio faktinė reikšmė buvo labai artima siektinai (14 grafikas). Rodiklio siektinos reikšmės nepasiekimas 2018 metais neturės įtakos galutiniam GIPL projekto įgyvendinimo terminui, nes pirminiame plane deryboms dėl GIPL sujungimo sutarties sudarymo buvo numatytas laiko rezervas. Pagal pirminį planą buvo numatyta, kad Lietuvos ir Lenkijos perdavimo sistemų sujungimo sutartis (sutarties sudarymas reiškia, kad Lietuvos ir Lenkijos perdavimo sistemų operatoriai priima sprendimą investuoti) bus sudaryta iki 2017 m. gruodžio 31 d. Užsitęsus deryboms, GIPL sujungimo sutartis buvo sudaryta 2018 m. gegužės 24 d. Dėl to 6 mėnesiams nusikėlė statyboms reikalingų vamzdžių ir darbų pirkimų paskelbimo data.

14 grafikas. Lietuvos ir Lenkijos dujotiekių jungties projekto įgyvendinimas, proc.

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

1. 2018 m. tapo reikšmingais, nes **pasiektas galutinis sutarimas tarp GIPL statybų projekto partnerių**. 2018 m. gegužės 24 d. Lietuvos ir Lenkijos perdavimo sistemos operatoriai AB „Amber Grid“ ir GAZ-SYSTEM S.A. pasirašė tinklų sujungimo sutartį, kuria patvirtino galutinį sprendimą investuoti į GIPL projektą **bei pradėjo dujotiekių statybos etapą**. Po intensyvių ir konstruktyvių derybų etapo pereita į realią jungties statybos stadiją.

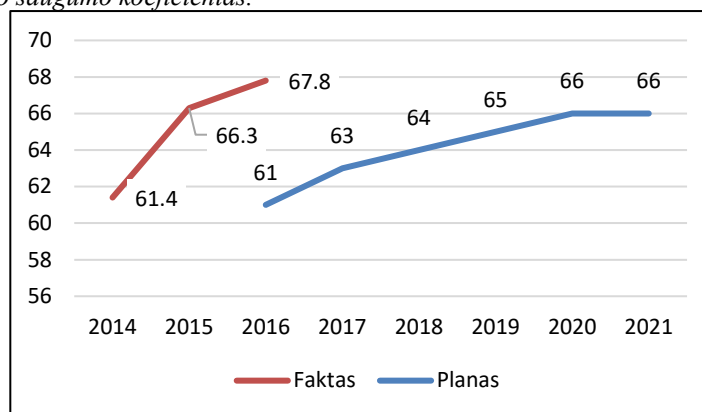
Lietuvos teritorijoje GIPL dujotiekių statybos darbus numatoma pradėti 2019 m. II ketvirtį, užbaigus tarptautinį rangovo atrankos konkursą. 2018 m. birželio 7 d. AB „Amber Grid“ paskelbė tarptautinį pirkimą įsigyti statybos darbus GIPL projekto daliai Lietuvos Respublikos teritorijoje. Šiuo metu vyksta GIPL projekto statybos darbų bei statybai reikalingų vamzdžių pirkimo rangovų atranka (nagrinėjami gauti pirminiai pasiūlymai), kurią planuojama baigti ir pasirašyti sutartis iki 2019 m. gegužės mėn. pabaigos. Planuojama, kad GIPL dujotiekių statyba bus baigta ir jungtis pradės veikti 2021 m. gruodžio mėn.

GIPL projektas yra vienas svarbiausių projektų mūsų šalies energetikoje, nes jis atveria duris Lietuvos ir Baltijos valstybių gamtinių dujų perdavimo sistemų integracijai į bendrą Europos dujų rinką, užtikrina dar vieną alternatyvų dujų šaltinį, didesnę ekonominę naudą bei energetinį saugumą visiems projekto partneriams, o taip pat įgalina panaudoti SGD terminalą Klaipėdoje regiono tikslams. Kartu naujoji jungtis su Lietuvos strategine partnere Lenkija kuria naujas sąlygas konkurencingesnėms gamtinių dujų kainoms šalies rinkoje. Pastačius dujotiekių jungtį bus sukurti pajėgumai, leisiantys Baltijos šalių kryptimi transportuoti iki 27 TWh gamtinių dujų per metus, Lenkijos kryptimi – iki 22 TWh per metus, o Baltijos šalių dujų rinkos taps bendros ES dujų rinkos dalimi.

2. 2018 m. atlikti kito Ministerijos strateginio projekto – **papildomos elektros jungties su Švedija tikslingumo** vertinimai parodė, kad papildomos elektros jungties su Švedija (NordBalt 2) vystymas strateginiu ir rinkos požiūriu nėra tikslingas. Baltijos energijos rinkos jungčių plano (angl. Baltic Energy Market Interconnection Plan, toliau – BEMIP) pavedimu atlikus vertinimą saugumo aspektu nustatyta, kad sinchronizacijos projekto apimtyje ir ilgalaikėje perspektyvoje prioritetas yra nuolatinės srovės jungties tarp Lietuvos ir Lenkijos projektas.

Tokiu būdu užtikrintas racionalus sprendimas, leidžiantis išvengti netikslingo investicijų nukreipimo. 2018 m. gruodžio 20 d. Strateginių projektų priežiūros komisijos sprendimu Papildomos elektros jungties su Švedija tikslingumo vertinimas pripažintas užbaigtu.

15 grafikas. Energetinio saugumo koeficientas.

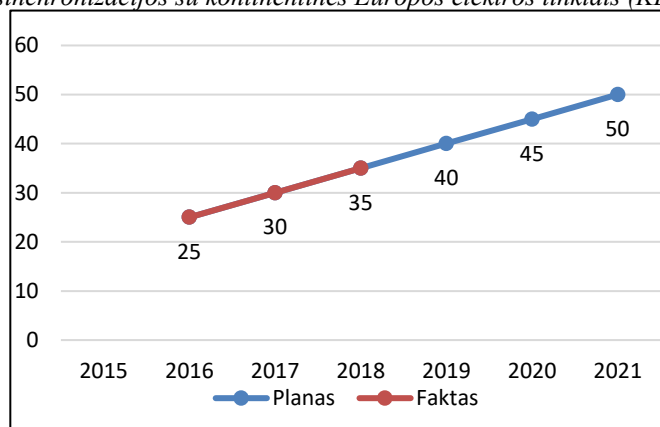
Metai	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Planas			61	63	64	65	66	66
Faktas	61,4	66,3	67,8					

Šaltinis: Energetinio saugumo tyrimų centras

Energetinio saugumo koeficientą skaičiuoja Energetinio saugumo tyrimų centras. Jau antrus metus iš eilės šio centro mokslininkų skaičiavimai rodo reikšmingą Lietuvos energetinio saugumo lygio didėjimą, kuris 2016 m. pasiekė normalią būseną (daugiau nei 66 proc.)¹³ ir priartėjo prie atitinkamo lygio kaimyninėse Baltijos valstybėse.

Energetinio saugumo lygio normalizavimas – itin svarbus Lietuvos energetikos ir užsienio politikos laimėjimas. Mokslininkų vertinimu, esminį poveikį Lietuvos energetinio saugumo lygiui padarė tokie tarpvalstybinio lygmens strateginiai projektai, kaip SGD terminalas, užtikrinęs prieigą prie tarptautinės SGD rinkos, ir elektros jungtys su Švedija bei Lenkija, integruvusios Baltijos valstybių elektros energijos sistemas į Skandinavijos bei Vakarų Europos rinkas ir suteikusios tvirtą pagrindą diskusijoms dėl Baltijos valstybių elektros sistemų sinchronizacijos proceso.¹⁴

16 grafikas. Įgyvendinta sinchronizacijos su kontinentinės Europos elektros tinklais (KET) projekto dalis, proc.

Metai	2015	2016	2017	2018*	2019	2020	2021
Planas		25	30	35	40	45	50
Faktas		25	30	35			

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

¹³ Integralųjį Lietuvos energetinio saugumo lygį galima įvertinti tik atsižvelgiant į visus veiksnius, darančius įtaką energetiniam saugumui. Tokių veiksnių (indikatorių) yra daugiau kaip 60. Visi jie suskirstyti į tris blokus – techninį, ekonominį ir sociopolitinį. Kiekvienas blokas ir kiekvienas indikatorius turi savo svorį bendrame įvertyje, kuris ir integruoja visų veiksnių įtaką energetiniam saugumui. Šis bendras įvertis vadinamas energetinio saugumo lygiu, matuojamu pagal skalę nuo 0 (blogiausia reikšmė) iki 100 (geriausia reikšmė).

¹⁴ https://eltpykla.vdu.lt/bitstream/handle/1/36821/ISSN2335-7037_2018_2016-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sinchronizacijos su KET projekto įgyvendinimas vyksta pagal planą. Visi 2018 m. Ministerijos atlikti veiksmai šioje srityje leido pasiekti numatytą pagal planą rodiklį.

2017 m. rugsėjo 28 d. Strateginių projektų portfelio komisijos patvirtintame strateginių projektų portfelyje yra įtraukti šie Ministerijos strateginiai projektai:

1. Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos sujungimas su kontinentinės Europos elektros tinklais darbui sinchroniniu režimu;
2. Ilgalaikės suskystintų gamtinių dujų importo terminalo veiklos užtikrinimas.

1. Baltijos šalių sinchronizacijos su KET projekto tikslas – visavertė Baltijos šalių energetikos sistemų ir elektros rinkos integracija į Europos elektros energetikos sistemą. Lietuva, Latvija ir Estija – vienintelės ES šalys, kurios energetiškai yra izoliuotos nuo kontinentinės Europos elektros energetikos sistemos ir vis dar priklauso sovietiniais laikais sukurtai IPS/UPS sistemai, valdomai Rusijos elektros tinklo operatorių. Pakankamas Lietuvos ir Baltijos šalių energetinio saugumo lygis ir visapusiška integracija į ES rinkas galės būti užtikrinta tik tada, kai mūsų elektros energetikos sistema bus desinchronizuota nuo IPS/UPS ir sujungta su kontinentinės Europos elektros tinklais darbui sinchroniniu režimu.

2018 m. atliktas įdirbis leido pasiekti reikšmingą rezultatą – 2019 m. sausio 23 d. Europos Komisija skyrė finansavimą Baltijos šalių energetikos sistemos sinchronizacijai su KET. Iš Europos infrastruktūros tinklų priemonės trims Baltijos šalims skirta 323 mln. eurų, iš jų Lietuvos projektams – 125 mln. eurų. Tai yra pati didžiausia parama, kokią iš šio fondo energetikos infrastruktūros projektams iki šiol yra gavusi Lietuva.¹⁵ Priimtas EK sprendimas patvirtina, kad sinchronizacija yra visos ES projektas. Ši finansinė parama padės įgyvendinti svarbiausią Baltijos šalių energetinio saugumo projektą ir sustiprins Lietuvos bei kitų Baltijos šalių energetinę nepriklausomybę.

EK finansuoti bus teikiami ir kiti svarbūs sinchronizacijai projektai. Antrajame etape didžiausias dėmesys bus skiriamas naujo jūrinio aukštos įtampos nuolatinės srovės (HVDC) kabelio tarp tiesimui Lietuvos ir Lenkijos.¹⁶ Parengiamajame projekto etape bus atlikti veiksmai, kuriais remiantis bus priimti sprendimai dėl investavimo, paskelbta viešųjų pirkimų procedūra kabelio tiesimo darbams nupirkti bei atlikti kiti paruošiamieji darbai. Sprendimas dėl investavimo turėtų būti priimtas 2020 m.

2018 m. buvo vykdomi ir šie svarbūs sinchronizacijos projekto įgyvendinimo veiksmai:

• **Politinio sprendimo dėl sinchronizacijos su kontinentinės Europos tinklais per Lenkiją įgyvendinimo patvirtinimas tarpvalstybiniu formatu.** 2018 m. birželio 28 d. Briuselyje aukščiausi Baltijos šalių, Lenkijos ir Europos Komisijos vadovai pasirašė politines Baltijos valstybių elektros energijos tinklų ir kontinentinės Europos tinklo sinchronizavimo veiksmų gaires (toliau – Veiksmų gairės). Šiomis Veiksmų gairėmis patvirtinti aiškūs politiniai suinteresuotų šalių įsipareigojimai ir sukurtos prielaidos pereiti prie praktinio sinchronizacijos įgyvendinimo – jose nustatomas konkretus sinchronizacijos įgyvendinimo būdas, veiksmų sąrašas ir tvarkaraštis.

• **Izoliuoto darbo bandymo atlikimas.** 2017 m. rugpjūčio pabaigoje baigta Baltijos šalių elektros sistemos izoliuoto darbo galimybių studija. Nustatyta, kad Baltijos šalių elektros sistemos izoliuoto darbo bandymas yra sudėtingas, tačiau jį atlikti įmanoma atsižvelgiant į technines rekomendacijas, pateiktas elektros sistemos dinaminės analizės ataskaitoje bei izoliuoto darbo bandymo reikalavimus ir rekomendacijas. Nustatyta, kad pats tinkamiausias laikas izoliuoto darbo bandymui atlikti yra vasaros metas. Konkreti izoliuoto darbo bandymo data buvo numatyta 2019 m. birželio 8 d. (alternatyvi data – 2019 m. birželio 29 d.), tačiau Estijos ir Latvijos operatoriai neapibrėžtam laikui atidėjo bandymą, Rusijos operatoriui Russian Grid paskelbus apie savo izoliuoto darbo bandymą, kurį Kaliningrado srityje ketinama atlikti iki 2019 m. birželio 8 d. Nepaisant to, Baltijos šalių operatoriai sutarė tęsti pasirengimą Baltijos šalių izoliuoto darbo bandymui atlikti. Bandymo metu bus įvertintos elektros energetikos sistemų

¹⁵ ES lėšomis bus finansuojama 75 proc. pirmojo etapo sinchronizacijos projektų vertės iš Europos infrastruktūros tinklų priemonės (angl. Connecting Europe Facility, CEF) – tai maksimali galima parama energetikos infrastruktūros projektams. Šiame etape Baltijos šalių elektros tinklų sinchronizacijos bendra projektų vertė siekia 432,5 mln. eurų, ES finansavimas sudarys 323 mln. eurų. Lietuvos elektros energetikos sistemos atnaujinimui ir sustiprinimui prireiks 167 mln. eurų, iš jų tris ketvirtadalius paramos skiria ES – 125 mln. eurų.

¹⁶ 2018 m. gruodžio 21 d. Lietuvos ir Lenkijos perdavimo sistemų operatorių LITGRID AB ir „PSE“ generaliniai direktoriai pasirašė susitarimą, kuriuo įsipareigoja pradėti naujo kabelio tiesimo projekto parengiamąjį etapą darbus.

techninės ir organizacinės galimybės veikti izoliuotu režimu ir nustatyti reikalingi patobulinimai. Izoliuoto darbo bandymas būtinas rengiantis Baltijos šalių elektros energetikos sistemų sinchronizavimui su KET.

- **ENTSO-E sinchronizacijos sąlygų katalogo išdavimas.** 2018 m. rugsėjo 19 d. Baltijos šalių elektros perdavimo sistemų operatoriai, vadovaudamiesi Europos elektros perdavimo sistemos operatorių asociacijos ENTSO-E (toliau – ENTSO-E) nustatyta tvarka, Lenkijos elektros perdavimo sistemos operatoriui pateikė paraišką dėl sinchronizacijos sąlygų išdavimo, kurią Lenkijos elektros perdavimo sistemos operatorius, kaip palaikanti šalis (angl. supporting party), 2018 m. rugsėjo 21 d. įteikė ENTSO-E. Pateikus paraišką oficialiai prasidėjo praktinis sinchronizacijos projekto įgyvendinimas.

- **Sutarimas dėl desinchronizacijos nuo IPS/UPS sistemos.** 2018 m. birželio 28 d. Veiksmų gairėse numatyta, kad Europos Komisija nieko nelaukiant turėtų inicijuoti diskusijas su Rusija ir Baltarusija dėl desinchronizacijos nuo IPS/UPS sistemos, o apie šio proceso eigos rezultatus informuoti BEMIP aukšto lygmens grupę. 2018 m. lapkričio 13 d. Europos Komisijos viceprezidentas laišku informavo Rusijos ir Baltarusijos Energetikos ministrus apie galutinį susitarimą dėl Sinchronizacijos su KET ir poreikį Baltijos šalių bei Rusijos ir Baltarusijos perdavimo sistemų operatoriams BRELL formate pradėti Baltijos šalių ir IPS/UPS sistemų de-sinchronizavimo klausimus. 2019 m. sausio 25 d. įvyko pirmasis Baltijos šalių, Rusijos ir Baltarusijos elektros perdavimo sistemų operatorių susitikimas BRELL formatu desinchronizacijos klausimams aptarti. Per 2019 m. tikimasi susitarti dėl techninių Baltijos šalių elektros energetikos sistemų desinchronizavimo nuo IPS/UPS sistemos sąlygų.

2. Ministerija įgyvendina Klaipėdos SGD infrastruktūros išlaikymo sąnaudų optimizavimą ir atsako už terminalo veiklos po 2024 m. užtikrinimą.

2018 m. buvo priimtas ilgalaikis sprendimas dėl SGD laivo-saugyklos įsigijimo. Tai strategiškai svarbus Lietuvai ir ekonomiškai naudingas visiems vartotojams žingsnis. 2018 m. gruodžio 18 d. Seimas pritarė Ministerijos parengtiems įstatymų pakeitimams, kurie jau 2019 m. leis sumažinti SGD terminalo sąnaudas.¹⁷ Dabartiniai gamtinių dujų naudotojai – tiek verslas, tiek gyventojai pajus šio sprendimo ekonominę naudą mokėdami mažiau. Taip pat tai strategiškai svarbus sprendimas valstybei, kuri savo rankose ir po 2024 m. išlaikys instrumentą, stiprinantį mūsų šalies energetinį saugumą.¹⁸

Seimo pritarimas ilgalaikiam SGD importo užsitikrinimui, įsigyjant SGD laivą-saugyklą po 2024 metų, leidžia optimizuoti ir mažinti SGD terminalo išlaikymo sąnaudas jau trumpuoju laikotarpiu – po 23–25 mln. eurų kasmet (šiuo metu Klaipėdos SGD terminalo veiklos sąnaudos siekia apie 66 mln. eurų per metus.). Šis mažinimas galėtų būti įgyvendinamas nuo 2019 m. vidurio (priklausomai nuo Europos Komisijos sprendimo dėl valstybės pagalbos suderinimo).

2018 m. birželio 21 d. Seimo patvirtintoje NENS, įvertinant Klaipėdos SGD terminalo reikšmę šalies energetiniam saugumui ir poveikį konkurencijos gamtinių dujų rinkoje užtikrinimui, konstatuota, kad ilgalaikio SGD tiekimo tęstinumo užtikrinimas yra strategiškai svarbus Lietuvai.

2018 m. gruodžio mėn. Seimas priėmė Ministerijos parengtą SGD terminalo įstatymo pakeitimo projektą dėl SGD terminalo būtinąjo kiekio realizavimo modelio patobulinimo. Šis pakeitimas 10 mln. eurų sumažino metines Lietuvos dujų vartotojų kompensuojamas SGD terminalo būtinąjo kiekio tiekimo sąnaudas. 2018 m. spalio 31 d. Europos Komisija suderino šį SGD terminalo būtinąjo kiekio realizavimo modelį pagal ES valstybės pagalbos taisykles.

Ministerija aktyviai veikia, siekdama susitarimo su Estija ir Latvija dėl Klaipėdos SGD terminalo pastoviųjų eksploatavimo sąnaudų socializavimo mechanizmo regioniniu lygiu. 2018 m. sausio mėn. Baltijos šalių energetiką kuruojančių ministerijų ir Europos Komisijos Jungtinių tyrimų centro (toliau – JRC) atstovai sutarė, kad JRC iki 2019 m. I ketv. atliks nepriklausomą vertinimą regione esančios strateginės svarbos gamtinių dujų infrastruktūros sąnaudų socializavimo regioniniu lygiu. Parengta

¹⁷ Pagal įstatymą SGD terminalo operatorė „Klaipėdos nafta“ iki 2024 m. gruodžio 31 d. nuosavybės teise įsigys plaukiojančiąją SGD saugyklą, pasirinkdama rinkoje esantį ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą. Tai leis Klaipėdos SGD terminalo veiklos sąnaudas išdėstyti ne per 10 metų SGD laivo-saugyklos nuomos laikotarpį kaip yra dabar, bet per visą numatomą SGD terminalo veiklos laikotarpį.

¹⁸ 2018 m. balandžio mėn. baigta tarptautinės kompanijos „Pöyry Management Consulting“ studija dėl ilgalaikio SGD importo užtikrinimo. Ši nepriklausoma analizė įvertino, kad ilgalaikio SGD tiekimo modelio kuriama ekonominė nauda Lietuvai sieks 60–160 mln. eurų per metus. Studija taip pat parodė, kad SGD laivo įsigijimo teikiama nauda viršija sąnaudas kiekvienos nagrinėtos rinkos struktūros atveju, todėl Lietuvai naudinga išlaikyti SGD terminalo veiklą po 2024 metų. Analizėje taip pat konstatuota, kad grynoji nauda Lietuvai yra didžiausia, kai SGD laivas įsigijamas nuosavybės teise.

nepriklausoma Europos Komisijos tyrimų centro studija sudarys sąlygas inicijuoti tolesnes politines diskusijas šia tema.

Energetikos ministras

Žygimantas Vaičiūnas